

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Bakalářská práce

Sionismus Hannah Arendtové

Marek Borč

Praha 2017

Vedoucí práce: Mgr. Milan Hanyš, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 29. 6. 2017

.....

Podpis autora práce

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Milanu Hanyšovi, Ph.D. za jeho rady, komentáře a připomínky při vedení této práce.

Obsah

1. Úvod	5
2. Život a dílo Hannah Arendtové	7
3. Sionismus před druhou světovou válkou	11
3. 1. Historie sionismu	11
3. 2. Arendtová a sionismus	13
3. 2. 1. Koncept pária versus parvenu	15
3. 2. 2. Židovská armáda	18
3. 2. 3. Krize sionismu	21
4. Arendtová proti hlavnímu proudu sionismu	23
4. 1. Přehodnocení sionismu	23
4. 2. Židovský stát	28
4. 3. Judah Magnes a Ichud	32
4. 4. Exkurz – Zmatky s právy člověka	38
4. 5. Eichmann v Jeruzalémě	39
5. Závěr	45
6. Použitá literatura	47

1. Úvod

První polovina 20. století nechvalně proslula především hrůzami dvou světových válek. Politická a sociální nestabilita a vznik nových brutálních politických režimů přinesly světu bezprecedentní destrukci a ztráty na životech, které zanechaly věčné a hluboké šrámy na mentalitě celého lidstva. První polovina 20. století je však i dobou zrodu. Vědecký pokrok životy nejen bral, ale také zachraňoval a z plamenů konfliktu se zrodily nová morálka i nová politika. Jednou z těchto nových politik je i politika židovská, jejímž primárním nositelem byl na přelomu století vzniklý ideový proud sionismu, jehož hlavním cílem ve všech jeho podobách bylo přesídlení evropské židovské populace, která se v nově vzniklých evropských národních státech ocitla jako nevíтанý host, do země izraelské a vybudování židovské domoviny v Palestině.

Ústředním tématem této práce je sionismus v myšlení politické teoretičky Hannah Arendtové. Arendtová, která je bezpochyby jedním z nejvýznamnějších politických myslitelů 20. století, otázkám sionismu a židovství věnovala během svého působení nespočet stran a myšlenek. Přesto její přínos těmto tématům zůstával dlouhá léta ve stínu jejich slavnějších děl a i dnes se mnozí zdráhají, snad z důvodů kontroverzní historie, do těchto spisů Arendtové nahlédnout. Detailní analýza právě těchto spisů propojená s historickým kontextem, ve kterém vznikaly, je pak hlavní náplní této práce a slouží k naplnění cíle práce, kterým je sionismus v díle Hannah Arendtové zevrubně představit čtenáři.

Většina ze spisů analyzovaných v této práci je citována z vynikající antologie *The Jewish Writings (Židovské spisy)*, kterou připravili k vydání Jerome Kohn a Ron H. Feldman. Otázek, na které pak můžeme prostřednictvím této práce nalézt odpověď, je pak mnoho. Jen pro ilustraci: jak se Arendtová dostala k aktivní participaci v židovské politice? Které hlavní koncepty týkající se tématu můžeme skrze dílo Arendtové sledovat? Proti jakým tendencím sionisty varovala a proč se s hlavním proudem sionismu nakonec rozešla? Jak její osobní zkušenost se sionismem a židovskou otázkou informovala její politickou teorii? Proč zůstala pouze marginální figurou v poli židovské politiky?

V prvním oddíle práce krátce představím život a dílo Arendtové. Osobní prožitky a zkušenosti ovlivňovaly myšlení Arendtové už od jejího mládí a alespoň elementární znalost jejího zajímavého životního příběhu je tak, pokud chce čtenář do jejich myšlenek opravdu proniknout, žádoucí. To platí dvojnásob u tématu židovské otázky, jejímž přímým účastníkem

Arendtová jako židovský uprchlík z nacistického Německa byla. Arendtová vždy psala osobitým stylem a její osobní zaujetí je u tohoto tématu obzvláště patrné.

V druhém oddíle nejprve krátce shrnu první půlstoletí sionistické politiky počínaje jejími ranými představiteli v čele s Theodorem Herzlem a jeho stěžejním spisem *Židovský stát* a konče událostmi druhé světové války a holocaustu. Poté představím působení Arendtové v sionistických organizacích před a během války a její myšlenkové pohnutky k tomuto působení. Následně rozeberu několik jejích raných konceptů, které rozvinula během produktivního období po své emigraci do USA a které se v jejích názorech ve spojení se sionismem začaly objevovat pravidelně a formovaly tak jádro jejího pohledu na věc.

Ve třetím a stěžejním oddíle podrobně analyzuji spisy Arendtové počínaje kritickou statí *Zionism Reconsidered (Přehodnocení sionismu)*, jejímž prostřednictvím Arendtová reagovala na zásadní změny v sionistickém programu, které dokonaly její přesun do role loajálního, avšak permanentně kritického oponenta sionistického hnutí. V tomto oddíle představím rovněž reakci Arendtové na proces, na jehož konci vzniká v roce 1948 stát Izrael a vypuká první arabsko-izraelská válka, a taktéž krátkou roli Arendtové ve straně Ichud, kterou založil v roce 1942 doktor Judah Magnes. Po Magnesově smrti se Arendtová věnovala svým obecnějším politickým dílům, ale k otázkám sionismu se vrátila ve své kontroverzní reportáži z procesu s architektem holocaustu Adolfem Eichmannem. Ve své obraně během tohoto sporu pak Arendtová snad nejsilněji utvrzuje legitimitu své kritiky sionistů a hlubokou moudrost svého myšlení v záležitostech sionismu a politického života.

2. Život a dílo Hannah Arendtové

Hannah Arendtová bezesporu patří mezi nejvýznamnější představitele politického myšlení 20. století. Narodila se v roce 1906 v Lindenu (dnes součást Hannoveru) a vyrostla v pruském Královci. Její rodiče, Paul a Martha Arendtovi, byli sekulárními německými Židy, členy sociálnědemokratické strany, v jejichž domácnosti se o židovství příliš nemluvalo, a to i přesto že s malou Hannah navštěvovali synagogu. Mladá Hannah si tak své židovství začala zplna uvědomovat až prostřednictvím antisemitských urážek svých vrstevníků, načež do ní Martha Arendtová vstúpila princip, dle kterého se vůči antisemitismu musí vždy odhodlaně bránit jako Židovka, k čemuž již od mládí horkokrevná a výmluvná Hannah bez okolků přistoupila. „Pokud je někdo napaden jako Žid, musí sám sebe bránit jako Žid. Ne jako Němec, ne jako světoobčan, ne jako stoupenec práv člověka či cokoliv jiného.“¹

Po předčasně složené maturitě začala Arendtová v roce 1924 studovat filozofii a teologii na univerzitě v Marburgu a právě zde se setkala s Martinem Heideggerem, který na univerzitě pronikavě rozvíjel fenomenologii Edmunda Husserla.² Toto setkání a následný komplikovaný a proměnlivý vztah s Heideggerem silně ovlivnilo její život – prožila s ním krátký románek, načež se odloučili a po Heideggerově vstupu do NSDAP se znovu smířili až po 2. světové válce. Milostná aféra s Heideggerem byla nakonec hlavním důvodem odchodu Arendtové do Freiburgu, kde studovala pod Husserlem, a následně na univerzitu v Heidelbergu, kde pod vedením Karla Jaspersa napsala svoji dizertaci zabývající se pojetím lásky u sv. Augustina. Na politické fenomény a pod povrchem bublající hrozbu se tedy prozatím vůbec nezaměřovala, což o mnoho let později v dopise Jaspersovi označila za naivní.³ Jejím prvním významnějším počinem byl její vlastní autoportrét, který však vykreslila skrze životopis Rahel Varnhagenové, židovské hostitelky v berlínském salónu, ve kterém se Arendtová skrze svoji „nejbližší přítelkyni“⁴ vypořádává se svými vlastními pocity úzkosti a odcizenosti⁵ a taktéž kritizuje asimilaci německých Židů.

¹ ARENDT, Hannah. „*What Remains? The Language Remains*“: *A Conversation with Günter Gaus*. In ARENDT, Hannah. *Essays in Understanding*. KOHN, Jerome, ed. New York: Schocken Books, 2005, 496 stran. ISBN 0-8052-1186-1. s. 12.

² Viz YOUNG-BRUEHLOVÁ, Elisabeth. *Z lásky k světu, 1. díl*. Přeložili Pavol Lukáč, Adriana Komorníková, Petra Šimkovičová. Bratislava: Agora, 2004, 597 stran. ISBN 80-968686-6-7. s. 47.

³ Viz BERNSTEIN, Richard J. *Hannah Arendt and the Jewish Question*. Cambridge, MA: MIT Press, 1996, 251 stran. ISBN 0-262-52214-4. s. 16.

⁴ YOUNG-BRUEHLOVÁ, Elisabeth. *Z lásky k světu, 1. díl*. s. 59.

⁵ Viz tamtéž, s. 54.

Právě z tohoto z osobní zkušenosti vyplývajícího uchopení židovské otázky jako problému vyžadujícího řešení skrze politické jednání Židů samotných vplynuly základy politického myšlení Arendtové. Zhoršující se politická situace v Německu a nástup Hitlera k moci zavádějí Arendtovou ještě hlouběji do politické sféry. V pozdější konverzaci s německým žurnalistou Günterem Gausem označuje Arendtová jako definitivní moment jejího obratu ke sféře politiky 27. únor 1933, den požáru Říšského sněmu, jež následovala série nelegálních zatčení provedených gestapem.⁶ Arendtová v Berlíně tajně pomáhala pronásledovaným utečencům a později toho roku byla dokonce sama zatčena, když se pro prezidenta Sionistické federace Německa Kurta Blumenfelda pokoušela shromáždit kolekci antisemitských vyjádření z Pruské státní knihovny (dnes Berlínská státní knihovna). Po krátkém pobytu ve vězení se Arendtová rozhodla bez legálních dokumentů opustit Německo a přes Prahu a Ženevu, kde krátce pracovala pro Společnost Národů, se dostala do Paříže. Tak započal její osmnáct let trvající život osoby bez státní příslušnosti a tato zkušenost dále poznamenala její myšlení, zejména co se týče její koncepce občanství a kritiky univerzálních lidských práv. Její politické probuzení bylo tedy z velké části způsobeno osobními prožitky a bylo tak silně ovlivněno jejím židovstvím.⁷

V Paříži začalo politicky nejaktivnější období života Arendtové. Pracovala zde pro několik židovských organizací pomáhajících uprchlíkům, včetně organizace Alija mládeže, která organizovala výcvik a přesídlování mladých Židů do mandátní Palestiny, a také se začala učit hebrejsky, v touze „poznat svůj národ.“⁸ Potkala zde svého druhého manžela, Heinricha Blüchera, se kterým navázala vášnivé intelektuální partnerství.⁹ Situace se však nadále zhoršovala. V květnu roku 1940 byla Arendtová, společně s tisícovkami dalších uprchlíků z Německa (převážně Židů), krátce internována v táboře v Gurs, ze kterého v červnu po pádu Paříže do rukou Wehrmachtu a nástupu vichistického režimu uniká a společně s Blücherem a se svoji matkou se přes Marseille a Lisabon dostává do USA, kde se posléze usazuje v New Yorku.

V New Yorku se Arendtová rychle a s vervou sobě vlastní začala angažovat v komunitě německých Židů. V letech 1941-1945 psala pro německy psaný týdeník *Aufbau*, který vydával New World Club, a v němž Arendtová mimochodem začala prosazovat myšlenku

⁶ Viz ARENDT, Hannah. „*What Remains? The Language Remains*“: A Conversation with Günter Gaus. In ARENDT, Hannah. *Essays in Understanding*. s. 4-5.

⁷ Viz YOUNG-BRUEHLOVÁ, Elisabeth. *Z lásky k světu, 1. díl*. s. 110-115.

⁸ Tamtéž, s. 125.

⁹ Viz tamtéž, s. 129-132.

vytvoření židovské armády.¹⁰ Během následujícího období vystřídala několik pozic – pracovala pro organizace zabývající se obnovou židovské kultury, strávila několik let jako hlavní redaktor v nově založeném nakladatelství Schocken Books a také začala pracovat na svých nejvýznamnějších dílech. V roce 1951 vydává knihu *Původ totalitarismu*, věnovanou Blücherovi, ve které předkládá rozbor struktur totalitarismu, jenž dle Arendtové představoval zcela nový a bezprecedentní fenomén.¹¹ Mnohé z v této knize uvedených poznatků však patří dodnes k těm nejdůležitějším, přičemž Arendtová nerozlišuje mezi nacismem a komunismem, neboť dle ní u fenoménu totalitarismu nezáleží na obsahu, nýbrž na samotné funkci.¹²

Dalšími významná díla Arendtové vyšly v 50. a 60. letech - *Vita activa neboli O činném životě*, *Krise kultury* či *O revoluci*. Plamennou kontroverzi vyvolala její reportáž o soudním procesu s mozkiem Hitlerova konečného řešení Adolfem Eichmannem, který proběhl v roce 1961 v Jeruzalémě poté, co Eichmanna unesla izraelská tajná služba Mosad z jeho poválečného útočiště v argentinském Buenos Aires. Arendtová charakterizovala Eichmanna jako průměrného, spořádaného úředníka plnícího rozkazy, jehož akce byly motivovány jakýmsi banálním druhem stupidity. Takovéto vyobrazení spjaté s nevyhýbavou kritikou izraelské vlády a kontroverzními tvrzeními o spolupráci židovských rad s nacisty vyvolalo pohoršení v širší židovské komunitě a Arendtová, která již delší dobu platila za černého koně, se octla pod palbou té nejprudší kritiky, ke které se však, jak bylo jejím zvykem, stavěla čelem.¹³

Arendtová zemřela v prosinci 1975 na následky infarktu. Byla nekonvenční a nezávislou myslitelkou, jejíž dílo se jako celek dá jen těžko škatulkovat a nedá se bezvýhradně přiřadit k tradicím konzervatismu, liberalismu či socialismu. Kritizovala reprezentativní demokracii a kladla důraz na občanskou angažovanost, ale také byla obhájcem ústavnosti, právního státu, lidských práv a kritizovala tradiční politické formy a společenství

¹⁰ Viz tamtéž, s. 180-181.

¹¹ S tímto tvrzením ne všichni myslitelé souhlasili. Například Karl Popper tvrdí, že totalitarismus je souhrnný fenomén, který lidstvo provází už od počátků civilizace, přičemž jej můžeme pozorovat v politických koncepcích od Platóna přes Hegela až po současnost, a je jedním z východisek toho, co nazývá „uzavřenou společností“.

Viz POPPER, K. R. *Otevřená společnost a její nepřítel I.: Uhrnutí Platónem*. Přeložil Miloš Calda. Praha: OIKOYMENH, 1994. 354 stran. ISBN 80 85241-53-6. a POPPER, K. R. *Otevřená společnost a její nepřítel II.: Vlna prorocství – Hegel, Marx a co následovalo*. Přeložila Jana Odehnalová. Praha: OIKOYMENH, 1994. 392 stran. ISBN 80-85241-54-4.

¹² Viz BALLESTREM, Karl. OTTMAN, Hennig. *Politická filozofie 20. století*. Překlad OIKOYMENH. Praha: OIKOYMENH, 1993, 302 stran. ISBN 80-85241-52-8. s. 14-15.

¹³ Viz PALOUŠ, Martin. *Doslov: potíže s porozuměním*. In ARENDTOVÁ, Hannah. *Eichmann v Jeruzalémě: Zpráva o banalitě zla*. Přeložil Martin Palouš. Praha: Mladá fronta, 1995, 386 stran. ISBN 80-204-0549-6. s. 372-375.

založená na bázi národní či jiné identity. „Její koncepce politiky je založena na ideji aktivního občanství, to znamená na významu a důležitosti občanské angažovanosti a na kolektivním rozvažování nad všemi záležitostmi ovlivňujícími politickou komunitu. Pokud existuje tradice myšlení, se kterou můžeme Arendtovou identifikovat, je to klasická tradice občanského republikánství, vycházející z Aristotela a ztělesněná ve spisech Machiavelliho, Montesquieua, Jeffersona a Tocquevilla.“¹⁴

¹⁴ Stanford Encyclopedia of Philosophy. *Hannah Arendt* [online]. 2006, rev. 2014 [cit. 11. 6. 2017]. Dostupné z <<https://plato.stanford.edu/entries/arendt/#Int>>.

3. Sionismus před druhou světovou válkou

3. 1. Historie sionismu

Sionismus jako myšlenkový směr se v Evropě objevil koncem 19. století, i když mnoho z myšlenek v něm obsažených pochází z již dřívější doby. Od soudobých národnostních hnutí se odlišoval tím, že Židé nedisponovali svojí vlastní domovinou a do jisté míry ztratili svůj národní charakter, který však znovu probouzela perzekuce židovského obyvatelstva napříč Evropou. Sionismus byl tak bezpochyby reakcí na tuto perzekuci a byl to právě tento vnější tlak, který z původně malého, idealistického hnutí několika literátů vytvořil sílící politické hnutí.¹⁵

Sionismus je vírou ve společnou minulost a budoucnost židovského národa, která se vyvinula v reakci na antisemitismus spojený s evropskými nacionalistickými proudy. Z počátku byla pro něj charakteristická spíše kulturní funkce, ale s rostoucími vnějšími tlaky a zhoršující se politickou situací v Evropě se ze sionismu brzy stalo hnutí politické. Ranní představitelé sionismu jakými byli vídeňský novinář Theodor Herzl nebo pařížský doktor a literát Max Nordau odmítali asimilaci židovského obyvatelstva do evropských národů jako morálně nepřijatelný proces odsouzený v konečném důsledku ke katastrofě.¹⁶ Tento pohled se v mnohých utvrdil po vyvrcholení Dreyfusovy aféry.¹⁷ Herzl, jenž o aféře psal přímo z Paříže pro vídeňské noviny *Neue Freie Presse* a jenž byl až do té doby zastáncem asimilace, začal antisemitismus vidět jako fakt historie, jenž vyvěrá v každé společnosti, ve které Židé žijí, a ve společnostech, ve kterých Židé nežijí, se vyrojí ve chvíli, kdy do nich Židé přicházejí ve snaze vymanit se perzekuci. Věřil, že antisemitismu se tak dá vyhnout pouze prostřednictvím založení židovského státu.¹⁸

¹⁵ Viz LAQUEUR, Walter. *A History of Zionism*. New York: Schocken Books, 2003, 639 stran. ISBN 978-1567311006. s. 589-596.

¹⁶ Viz tamtéž.

¹⁷ Dreyfusova aféra byl politický skandál, během kterého byl židovský důstojník francouzského generálního štábu Alfred Dreyfus v roce 1894 falešně odsouzen na doživotí za velezradu. Důkazy ukazující na opravdového zrádce byly později potlačeny vysoce postavenými armádními důstojníky a proti Dreyfusovi byla vznešena další obvinění. Dreyfus byl očištěn až v roce 1906. Aféra rozdělila Třetí francouzskou republiku a stala se symbolem justičního omylu stejně tak jako důkazem antisemitismu, který postupoval celou společností.

¹⁸ Viz HERZL, Theodor. *The Jewish State* [online]. New York: Dover Publications, Inc., 2008 [cit. 7.3.2017].

Dostupné z

<http://www.gutenberg.org/ebooks/25282.epub.noimages?session_id=58434a14af34df8cda39be301e207659cca8c640>

Na konci srpna 1897 proběhl ve švýcarské Basileji první sionistický kongres, na kterém byla taktéž založena Světová sionistická organizace (dále SSO), jejímž předsedou se stal Herzl. Nordau na kongresu představil tzv. Basilejský program, jenž vytyčil cíl sionismu jako zabezpečení veřejně uznané a právně zabezpečené židovské vlasti v Palestině. K dosažení tohoto cíle stanovil program několik úkolů, mezi kterými byly podpora systematického židovského osidlování Palestiny, vytvoření mezinárodní sítě sjednocující židovský národ a organizace politického hnutí, které by usilovalo o dosažení sionistických cílů lobováním u světových vlád.¹⁹

Herzl posléze ve své kapacitě předsedy SSO vyjednával o cílech sionismu s německým císařem Vilémem II. či s tureckým sultánem Abdulhamidem II., ale tato rokování nevedla k požadovaným výsledkům. Herzlova politika taktéž vedla k prvním rozkolům uvnitř SSO.²⁰ Herzl v roce 1904 v pouhých čtyřiačtyřiceti letech zemřel a sionistické hnutí jen těžko hledalo za jeho osobnost náhradu. Tato situace ve spojení s nikam nevedoucí diplomacií způsobila, že realizace sionistických cílů byla prakticky odložena až do vyvrcholení první světové války a to i přesto, že v letech po Herzlově smrti se nadále zvyšovaly počty Židů v Palestině a tamní společnost procházela hospodářským a sociálním rozvojem.

Během první světové války se území Palestiny dostalo pod britskou kontrolu. Britové pak, ovlivnění lobováním Chaima Weizmanna²¹ a strachem z rostoucí možnosti německo-sionistické spolupráce, vydali v listopadu 1917 své oficiální stanovisko k otázce vytvoření židovské domoviny v Palestině, které vešlo ve známost jako Balfourova deklaráce. V ní byla britskou vládou jasně vyjádřena podpora zřízení této židovské domoviny a taktéž byl vyjádřen závazek k tomu, aby nebyla poškozena žádná práva v Palestině již žijících ostatních národů a náboženských skupin. Opatrný text deklaráce ani zdaleka nenaplňoval ambice sionistů. –

¹⁹ GILBERT, Martin. *Izrael: Dějiny*. Překlad Josef Orel. Praha: Jirí Buchal – BB art, 2002. 668 stran. ISBN 80-7257-740-9. *Kapitola první: Ideály státnosti*.

²⁰ Od SSO se na konci roku 1901 na 5. sionistickém kongresu distancoval Achad ha-Am (vlastním jménem Ašer Ginsberg), přední představitel duchovně-kulturního proudu sionismu, jenž předně prosazoval vytvoření kulturního židovského centra v Palestině, která by se nestala exkluzivně židovským státem. O dva roky později vypukl konflikt mezi Herzlem a Nordauem, když se Herzl jal prosazovat ideu přechodného útočiště v Ugandě, kterou mu nabídli Britové.

Viz tamtéž, *Kapitola Druhá: Na Sión*.

²¹ Chaim Weizmann byl jednou z nejvýznamnějších postav historie sionismu. Narozen v ruské židovské rodině studoval chemii v Německu a Švýcarsku, aby se nakonec usadil v Anglii. Prominentní postavou v sionistickém hnutí se stal během 1. světové války, kdy se jako zástupce SSO účastnil vyjednávání, která vedla k Balfourově deklaráci. V letech 1921-1931 a 1935-1946 byl prezidentem SSO a v letech 1949-1952 sloužil jako první prezident nově vzniklého Izraele.

Viz Encyclopedia Britannica. *Chaim Weizmann* [online]. 1998 [cit. 17. 6. 2017]. Dostupné z <<https://www.britannica.com/biography/Chaim-Weizmann>>.

deklarace se nezmiňovala o židovském státě či o židovské autonomii a nedávala žádné ujištění o tom, že by se některá ze sionistických organizací měla podílet na administrativě zmíněné židovské domoviny. Deklarace tak byla dalším významným milníkem v historii sionismu, ale spíše než dosažení sionistických cílů znamenala jen počátek dalšího dlouhého snažení.²²

Společnost národů udělila Britům správu nad Mandátem Palestina v červnu roku 1922. Dále pokračovala imigrace dalších židovských osadníků a s ní spojené vykupování půdy pak nevyhnutelně vedlo k zhoršování materiální situace tisíců palestinských Arabů. Již v roce 1920 vypukly v Jeruzalémě násilné nepokoje, které se opakovaly i v následujících letech. V těchto letech vykrytalizovaly i některé z mnoha větví sionismu. Již v roce 1919 byla založena sociálně demokratická strana Achdut ha-avoda, jejímž předsedou byl David Ben Gurion. Vladimír Žabotinský, který prosazoval aktivní židovskou sebeobranu a který byl během nepokojů v roce 1920 zatčen Brity za držení zbraní, založil v roce 1923 Alianci revizionistických sionistů, jejíž hlavním cílem bylo založení židovského státu, jenž by si za své území nárokoval oba břehy Jordánu. V opozici tomuto nekompromisnímu nacionalismu pak stálo hnutí Brit Shalom, které se snažilo o pokojnou koexistenci mezi Židy a Araby.²³

Po Hitlerově nástupu k moci v roce 1933 se množství imigrantů vyšplhalo k historickým maximům. To, společně s napětím, které v zemi přetrvávalo po nepokojích v roce 1929, vedlo k arabskému povstání v letech 1936 až 1939. To bylo eventuálně potlačeno mandátními jednotkami a desítky Arabů byly předvedeny před soud a potrestány. Zároveň však Britové vydali tzv. Bílou knihu, která vstoupila v zákon 17. května 1939. Bílá kniha omezovala židovskou imigraci do Palestiny v příštích pěti letech na pouhých 75 tisíc osob a jakákoliv imigrace následná měla být pod kontrolou arabské většiny, která si však žádnou další imigraci přirozeně nepřála. Založení židovského státu bylo taktéž podmíněno arabským souhlasem, který neměl nikdy přijít. Sionistické organizace proti knize protestovaly, ale v předvečer druhé světové války se jednalo spíše o beznadějné výkřiky.²⁴

3. 2. Arendtová a sionismus

Vztah Arendtové se sionismem byl od počátku komplikovaný. Pocházela z plně asimilované rodiny, přičemž její milovaný dědeček Max byl zarytým antisionistou. I přesto,

²² Viz LAQUEUR, Walter. *A History of Zionism*. s. 200-205.

²³ Viz tamtéž, s. 240-245.

²⁴ Viz tamtéž, s. 528-535.

že se později přátelila s Blumenfeldem, nikdy sama nevstoupila do žádné německé sionistické organizace a i v momentech náklonnosti vždy stála spíše bokem, v pozici loajální opozice. K sionismu ji tak přivedlo až přesvědčení o tom, že asimilace evropských Židů musí neprodleně skončit katastrofou a že k jejímu odvrácení je zapotřebí toho, aby Židé za sebe jako národ přijali politickou zodpovědnost, od které po dva tisíce let dávali ruce pryč. A sionisté byli jedinou skupinou, která se o politické jednání v tomto rámci pokoušela, přičemž Arendtová se považovala za jejich součást po dobu deseti let v letech 1933-1943. „Ale: Co mohu specificky učinit jako Židovka? Zadrhé, teď bylo mým jasným cílem pracovat pro organizaci. Poprvé. Pracovat se sionisty. Oni jediní byli připravení.“²⁵

Byl to právě Kurt Blumenfeld, který odehrál roli klíčovou roli ve vývoji vztahu mezi Arendtovou a sionismem. Blumenfeld byl charizmatický německý sionista, který byl v letech 1911-1914 sekretářem SSO a později se stal prezidentem Sionistické federace Německa. Arendtová se s ním poprvé setkala na jeho přednášce v Heidelbergu, kterou v rámci tamního sionistického klubu uspořádal její blízký přítel Hans Jonas. Blumenfeld a Arendtová se pak stali důvěrnými přáteli a Blumenfeld se stal oknem Arendtové do aktivního politického života: „Přednáška Arendtovou nepřesvědčila o sionismu, ale přesvědčila ji o Kurtu Blumenfeldovi.“²⁶ Blumenfeld z Arendtové, na rozdíl třeba od Alberta Einsteina, neudělal sionistu, ale Arendtové imponovala snaha sionistů o politickou akci v rámci židovského národa a také silná kritika asimilace, kterou mezi Židy šířili. Asimilace dle Blumenfelda nic neřešila, neboť od Židů se očekávalo, že Židy zůstanou i ve chvíli, kdy své židovství úplně zavrhnou. Jeho hlavní obavou bylo to, že asimilace vedla k uchování utlačovatelských struktur společnosti.²⁷ Podobné myšlenky lze později sledovat i v myšlení Arendtové.

Dá se tedy říct, že sionismus samotný nebyl tím, co k němu Arendtovou přitahovalo, nýbrž byl pouze jakýmsi prostředkem pro čistě židovské politické jednání, na jehož aktuální realizaci Arendtová tolik lpěla. Absence hlubšího vztahu k sionistickým cílům společně s rostoucími výhradami k vlastní politice sionistických špiček pak postupně odvedly Arendtovou zpět do pozice okrajové myslitelky, jejíž názory byly hlavním proudem sionistické politiky víceméně ignorovány či dokonce aktivně zavrhovány jako myšlenky zrádcovské. Faktem však zůstává, že Arendtové myšlení o sionismu nejenže prakticky

²⁵ ARENDT, Hannah. „*What Remains? The Language Remains*“: *A Conversation with Günter Gaus*. In ARENDT, Hannah. *Essays in Understanding*. s. 12.

²⁶ Viz YOUNG-BRUEHLOVÁ, Elisabeth. *Z lásky k světu, I. díl*. s. 75.

²⁷ Viz tamtéž, s. 76-77.

ilustruje a inspiruje její širší politické myšlení, zejména v otázkách národního státu či minoritních práv, ale její závěry též zůstávají až dodnes relevantní.

V první polovině 40. let se Arendtová vyjadřovala snad ke všemu, co se nějakým způsobem dotýkalo židovské politiky. Rozebírala aktuální události i židovskou historii, psala polemiky, agitovala za různá řešení vyvstalých problémů a snažila se řešit otázky židovských uprchlíků či židovské reprezentace u stolu světové politiky. V následujících několika pododdílech rozeberu několik jejích témat a konceptů z té doby.

3. 2. 1. Koncept pária versus parvenu

Pro pochopení myšlení o židovství u Arendtové je esenciální koncept dichotomie mezi páriou („vyděděnec“) a parvenu („povýšenec“), který Arendtová přejímá od Bernarda Lazareho.²⁸ Tento rozdíl ilustruje ve svém životopise Rahel Varnhagenové, který mimo své životopisné intence nabral také nový rozměr, když jej Arendtová skloubila se zamyšlením nad problematikou židovské otázky a nad způsoby, jakými tuto otázku Židé z osobního hlediska řeší. Rahel se po celý svůj život snažila uniknout svému židovskému původu a najít domov pro svoji utrápenou duši – konvertovala ke křesťanství, provdala se za katolíka a snažila se asimilovat do dobré německé společnosti a smazat tak svůj status vydědence. Stala se z ní parvenu, která se emancipovala ne jako Židovka, nýbrž se asimilovala od svého židovství, které pro ni bylo nechtěnou zátěží. Pouze zavržením vlastní identity se člověk mohl stát plnohodnotným členem společnosti. Asimilace tak znamená destrukci Židů jako národa, neboť v horečnaté snaze jí dosáhnout je nemilosrdně vymazáno vše, co jej činí národem. Tváří v tvář takovým rizikům je otázka po tom, zdali se asimilace stává úspěšnou, bezpředmětná a jen těžko se úspěch takového procesu hodnotí. „Co je jisté, je to, že nikdy nedokázala (Rahel; pozn. aut.) smazat stopy, prakticky zapřít svůj původ, i když to byla ona, kdo se vůči svému židovství vyjadřovala s největším hněvem a trpkostí,“²⁹ (pozn. všechen překlad z tohoto díla je překladem autora). Konečným triumfem Rahel je rebelie proti lživému povýšenectví a definitivní afirmace sebe sama jako párii na smrtelné posteli. Arendtové se však dá vyčíst to, že se ve svém myšlení vyhýbá otázce definice židovství a co vlastně činí z Židů jejich vlastní, specifický národ. Nijak nespecifikuje, co je tím typicky židovským na konceptu párii, co jej odděluje od jiných společenských odpadlíků, kteří vykazují podobné

²⁸ Viz BERNSTEIN, Richard J. *Hannah Arendt and the Jewish Question*. s. 16.

²⁹ ARENDT, Hannah. *Original Assimilation*. In ARENDT, Hannah. *The Jewish Writings*. KOHN, Jerome. FELDMAN, Ron. H., ed. New York: Schocken Books, 2007, s. 343-374. ISBN 978-0-8052-4238-6. s. 25.

charakterové vlastnosti. Nijak nedefinuje „židovský typ“, který odlišuje od judaismu a religiózní stránky věci, a existenci Židů jednoduše bere jako historický fakt a zabývá se jeho důsledky.³⁰

Arendtová nebyla schopna práci na životopise Varnhagenové dokončit v Německu, neboť politická situace si vynutila její spěšný útěk do Paříže. Bylo to právě v této době, kdy se Arendtová nadobro a explicitně afirmovala jako protiklad parvenu, tedy jako židovský pária, vědomý vyděděnec. Jedině jako vydědenci mohli Židé dosáhnout politické emancipace jako národ. Sociální asimilace je tohoto protikladem, přičemž tuto distinkci mezi sociálním asimilací a politikou emancipace si Arendtové uvědomuje až později. Touha Arendtové po politickém jednání a tudíž emancipaci pocházející přímo od židovského národa ji tak přivádí k dlouholeté práci pro rozličné sionistické organizace, neboť opačná volba – práce pro ty, kteří se asimilovali a zavrhlí tak sebe sama – by byla bezpředmětná.³¹

Arendtová dichotomii pária/parvenu později dále rozvíjí. Ve svém prvním velkém anglicky psaném článku *From the Dreyfus Affair to France Today (Od Dreyfusovy aféry k dnešní Francii)*, který vyšel v žurnálu *Jewish Social Studies* v roce 1942 kritizuje bohaté, emancipované Židy, kteří si usurpují místo na vedoucích pozicích v židovské společnosti, jen aby je využili k utlačování opravdové revoluční židovské politiky. Tito bohatí filantropové a mecenáši, zcela přesvědčení o tom, že celospolečenské vzednutí politického antisemitismu přeci nemůže být namířeno i proti nim, dobrým a asimilovaným jedincům, zlehčují a znevažují celou situaci a svými prostředky brání politickému probuzení svých chudších a méně šťastných východních soukmenovců a z frašky, kterou byla Dreyfusova aféra, tak nemůže díky jejich přičinění vyplynout nic, co by mohlo dosáhnout vyšších cílů.³²

Jedním z těch, kdo byli takto ostrakizováni klikou filantropů, byl i Bernard Lazare, francouzský židovský literární kritik, pro něhož stejně jako pro Herzla znamenala Dreyfusova aféra probuzení do reality, ve které Židé mohou pokračovat ve své existenci pouze jako svůj vlastní svobodný národ. Lazare však, na rozdíl od Herzla, odmítal přijmout antisemitismus jako nevyhnutelný a univerzální fakt a místo útěku se mu snažil neúspěšně postavit. Byla to

³⁰ Viz BERNSTEIN, Richard J. *Hannah Arendt and the Jewish Question*. s. 29-31.

³¹ Viz ARENDT, Hannah. „*What Remains? The Language Remains*“: *A Conversation with Günter Gaus*. In ARENDT, Hannah. *Essays in Understanding*. s. 12.

³² Viz ARENDT, Hannah. *From the Dreyfus Affair to France Today*. In *Jewish Social Studies*, Vol. 4, No. 3. 1942. s. 195-240.

právě postava Lazareho jako vědomého párii, který hlásá svobodu a rovnost pro všechny zubožený lid a všechny národy, která Arendtovou tak inspirovala.³³

Pro Arendtovou představuje koncept párii skrytou tradici Židů v Evropě, kteří se jinak většinou snažili po desetiletí uniknout své identitě. Parvenu se snaží utéct své podstatě, které ho stejně nakonec vždy dožene, neboť ani v jeho těžce nabyté nové normálnosti se nemůže zbavit faktu, že je Židem, kdežto pária stojí vzpřímeně a nutí okolní svět, aby ho viděl a přijmul jako Žida do svých řad, řad svobodných lidí. Židé jsou národem vydědenců a afirmováním sebe sama jako vydědence reflektuje Žid politickou realitu celého svého lidu. Arendtová existenci tohoto konceptu sleduje skrze několik výjimečných individualit a dále jej typizuje.

Básník Heinrich Heine je šlemil, neboli nešika či smolař. „Nevinnost je znakem šlemila. A právě z takové nevinnosti jsou zrozeni básníci lidu – jeho páni snů.“³⁴ Láska k životu a lidovost jako výsměch vůči snobství jsou tím, co Arendtová na Heinem obdivuje. Tváří v tvář prosté svobodě přírody vidí pária, že ti, kdo se utápějí a slepě soutěží ve změti společnosti a sociální nerovnosti, jsou těmi skutečnými šlemily. Heine se odmítá separovat od svého lidu. Naopak, nekompromisně pro něj vytváří místo v evropském prostoru a stává se tak pro Arendtovou jedním z největších bojovníků za svobodu, neboť se emancipuje jako Žid.³⁵

Snad největším vzorem mezi vydědenci byl však pro Arendtovou již zmíněný Bernard Lazare, který představoval typ uvědomělého párii, který si je svého vydědectví vědom. „Ale on věděl, kde bylo řešení: v kontrastu se svými neemancipovanými bratry, kteří přijímají svůj status párii automaticky a nevědomě, emancipovaný Žid se musí probudit do uvědomění si své pozice a, s tímto vědomím, se proti tomu vzbouřit – šampión utlačovaných lidí. Jeho boj za svobodu je nedílnou součástí toho, co veškerá utlačovaná Evropa musí vykonat, aby dosáhla národního a sociálního osvobození.“³⁶ Lazare pozvedl toto uvědomění na politickou úroveň. Rozpoznal pošetilost asimilace, nevyhnutelnou sebedestrukci parvenů a dvojí závislost židovského života – na nepřátelích a na bohatých židovských povýšencích, kteří jdou s nepřáteli ruku v ruce s bláznivou vidinou vlastního osvobození. Lazare chtěl, aby se pária odpoutal od netečnosti šlemila, který se jakoby stavěl mimo dění, a uvědomil si svůj

³³ Viz tamtéž, s. 239-240.

³⁴ ARENDT, Hannah. *The Jew as a Pariah: A Hidden Tradition*. In ARENDT, Hannah. *The Jewish Writings*. s. 278.

³⁵ Viz tamtéž, s. 281-283.

³⁶ Tamtéž, s. 283.

podíl na své vlastní pozici, ve které se částečně nacházel díky své ignoranci. Žid by měl vzít svůj úděl do vlastních rukou, vzbouřit se a začít jednat politicky, neboť to byl jediný způsob jak dosáhnout skutečné svobody. Byla to pak nechuť parvenů k rebelii a naopak spíše sklon k žebračství, které fungovalo jako opora systému, co Lazareho odsoudilo k tomu, aby zůstal v historii sionismu pouze marginální postavou.³⁷

Arendtová jde nakonec až tak daleko, že všechny pozitivní židovské rysy přisuzuje páriím a všechny negativní parvenům. „Všechny vychvalované židovské kvality – ‚židovské srdce‘, humanita, humor, nezaujatá inteligence – jsou kvalitami vyděděnců. Všechny židovské nedostatky – nedostatek taktu, politická tupost, komplexy méněcennosti a hrabivost – jsou charakteristické pro povýšence.“³⁸ Neprozřetelnost povýšenců se nakonec ukazuje v událostech 1. poloviny 20. století, které mezi nimi a párii nečiní žádný rozdíl a strhávají je zpět do formy jednoho lidu zbaveného veškerých práv – lidu vyhnanců. Arendtová vyvozuje, že dokud vyděděnec existoval pouze v sociálním smyslu, bylo vskutku možné z něj z osobního hlediska vyváznout prostřednictvím sebezapření, ale tato možnost se vytrácí s tím, jak se z antisemitismu stává politický fenomén, který nečiní mezi Židy žádného rozdílu.

3. 2. 2. Židovská armáda

Jako klíčový akt pro vznik židovské politiky viděla Arendtová eventuální vytvoření židovské armády. Ta měla sjednotit Židy pod židovskou vlajkou proti Hitlerovi a v obraně židovské domoviny v Palestině. V článku v *Aufbau* z listopadu 1941 přirovnává soudobý židovský národ ke starému muži. „Židovský národ začal připomínat starého muže, který se v osmdesáti sám se sebou vsází, že to dotáhne až do sto dvaceti, a s pomocí přehnaně vytríbeného jídelníčku a vyhýbání se veškeré aktivitě odmítá život a věnuje se přežívání; žije od jedněch narozenin k druhým a v tom jednom dni v roce vesele proklamuje svým ne zrovna přejícím příbuzným, Vidíte, pořád jsem tady.“³⁹ Od kolapsu hnutí Šabtaje Cvi⁴⁰ postrádal židovský národ důvod k přežívání, postrádal politické jednání a pluralitu. Vytvoření židovské armády, které vyjde od lidu samotného, by vytvořilo nový prostor pro takové politické jednání. Jednání přitom v pozdějším politickém myšlení Arendtové představuje tu nejvyšší ze

³⁷ Viz tamtéž, s. 285-286.

³⁸ ARENDT, Hannah. *We Refugees*. In ARENDT, Hannah. *The Jewish Writings*. s. 274

³⁹ ARENDT, Hannah. *The Jewish Army – The Beginning of Jewish Politics?*. In ARENDT, Hannah. *The Jewish Writings*. s. 137.

⁴⁰ Šabtaj Cvi byl sefardský rabín a kabalista, který se proklamoval za dlouho očekávaného židovského mesiáše. Jeho hnutí došlo svého konce, když Šabtaj Cvi konvertoval během svého zajetí Otomany k islámu.

tří dílčích činností aktivního života. Jednání je podmíněno existencí plurality lidí a schopností mluvit a jeho obsahem je možnost přerušit dosavadní proud dění a iniciovat něco nového, přičemž právě v existenci této možnosti „měnit“ vidí Arendtová svobodu, které může židovský lid dosáhnout. „Lidé jsou svobodní – na rozdíl od pouhé dispozice ke svobodě – pokud jednají; předtím ani potom svobodní nejsou. Neboť být svoboděn a jednat je totéž.“^{41 42}

Židovská armáda by znamenala, že by se perzekuovaní Židé mohli bránit jako Židé, což byl centrální princip myšlení Arendtové. Zároveň také zastávala názor, že tato armáda by měla být vytvořena lidem, hrdě a hlasitě, a ne prostřednictvím tichých zákulisních dohod organizací, ke kterým patřila např. SSO, a filantropů. Viděla v momentální situaci 2. světové války velkou šanci na dosažení emancipace pro židovský národ a jeho plnohodnotné zařazení po bok ostatních národů, neboť úsilí Židů o svobodu se rázem tváří v tvář Hitlerovi stalo identickým s úsilím Evropanů. Arendtová se tak zároveň stavěla proti názorům sionistů, kteří chtěli Židy vymanit z jejich hluboce zakořeněného evropského historického kontextu a soustředit se pouze na Palestinu. Palestina dle ní musela nadále spolupracovat se stále početnou diasporou a jedině dobrý vzájemný vztah těchto dvou subjektů mohl Židům poskytnout záruku práv a bezpečí. Arendtová jasně odmítá, že by Palestina měla být finálním a jediným cílem židovské politiky, od kterého by se měla židovská politika odvíjet jako celek.⁴³

Arendtová si nebere servítky při kritice toho, co považuje za nebezpečné elementy v sionistické politice, které vidí především v politice revizionistů. Členové Irgunu, paramilitantního křídla revizionistů, které v Palestině brutálně prosazovalo přístup „aktivní obrany“ vůči všem domnělým hrozbám, působili ve Výboru pro židovskou armádu, který se ve Spojených státech na popud Jabotinského chopil iniciativy okolo shánění podpory pro židovskou armádu. Arendtová kritizuje sionisty za jejich selhání distancovat se od této skupiny, které však v konečném důsledku pouze předznamenává pozdější příklon hlavního sionistického proudu k revizionistickému programu. Revizionisty samotné bez okolků nazývá

⁴¹ ARENTOVÁ, Hannah. *Mezi minulostí a budoucností: osm cvičení v politickém myšlení*. Přeložili Tomáš Suchomel a Martin Palouš. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2002. 264 stran. ISBN 80-85959-92-5. s. 137.

⁴² Jednání a pluralita se stávají významnými koncepty v myšlení Arendtové. Ničení prostoru mezi lidmi a tím i vymazávání svobody, která spočívá v možnosti pluralitního politického jednání, vidí jako jeden z důsledků působení totalitního teroru. Na rozdíl od tyranie však za sebou teror totalitního režimu nezanechává bezzákonnou pouštinu, ve které by stále bylo možné vykonávat jisté aktivity podmíněné strachem a podezíráním. Viz ARENTOVÁ, Hannah. *Původ totalitarismu*. Přeložili Jana Fraňková, Jan Rypka, Mario Stretti, Zdeňka Streittová, Helena Vebrová. Praha: OIKOYMENH, 1996. 679 stran. ISBN 80-86005-13-5. s. 628-630.

⁴³ ARENDT, Hannah. *Ceterum Censeo...* . In ARENDT, Hannah. *The Jewish Writings*. s. 142-144.

fašisty, kteří se prostřednictvím agitace za židovskou armádu snaží převzít vedoucí pozice v sionistickém hnutí.⁴⁴

Na jaře roku 1942 už začalo být jasné, že židovská armáda zůstane záležitostí pouhé fantazie. Zákulisní jednání s Brity selhala a Arendtová na jejich aktérech nenechala nit suchou. „Na Výjimečné sionistické konferenci, (...) se odehrálo něco doopravdy výjimečného: oficiální pohřeb židovské armády. Chvalořečníci mluvili o ‚takzvané‘ židovské armádě, o ‚nabubřelých slovech‘, o fantaskních číslech a o konstruktivním plánu dovolit ‚několika židovským plukům‘, aby pozvedly svoji vlajku.“⁴⁵ Co následuje je hluboce ironická kritika britského koloniálního úřadu a *réalpolitiky*. Praktikant réalpolitiky nemá rád velkolepé termíny a nápady, jakými byla např.: židovská armáda, neboť aktualizace takových nápadů nevyhnutelně mění realitu, v jaké je tento praktikant zakotven. „Muži lidu“, kteří používají tyto velkolepé termíny, nejsou těmto realistům po chuti: „A to proto, že jim v hlavách straší takové fantastické nápady jako ‚válka je pouhým pokračováním politiky jinými prostředky‘ a to znamená, že oni se tudíž musí, pokud nechtějí být vyloučeni z všeobecné politiky, podílet na vykonávání této války.“⁴⁶ Arendtová samozřejmě chce, aby právě tito blázni se skvělými nápady vedli židovskou politiku a vybudovali opravdovou armádu, která by Židům dala možnost bránit se jako svrchovaný národ a vymanila je z neutěšeného statutu quo, který představovala Bílá kniha. Přístup koloniálního úřadu, který se tvrdohlavě držel zákazu ozbrojování v Palestině, považovala za krátkozraký.

Ve své plamenné podpoře židovské armády pokračuje Arendtová v dalších člancích, ve kterých je dobře ilustrováno, jak síla této ideje postupně upadala. „(...) Hlas Židovské agentury je tišší, hlas britských oponentů židovské Palestiny hlasitější a sebejistější a hlasy našich přátel mezi britskými obyvateli, parlamentem a tiskem prakticky ztichly.“⁴⁷ Část viny za vzdalující se realizaci ideje židovské armády klade Arendtová na bedra Židovské agentury⁴⁸, jejíž agitace byla dle jejího názoru slabá a nejednoznačná. Ohrožením pro jišuv⁴⁹ bylo i to, že židovští uprchlíci v Palestině preferovali bojovat za své původní vlasti raději než za Brity a toto v očích Arendtové menší zlo bylo stejně jako jiná menší zla riskantní

⁴⁴ ARENDT, Hannah. *Who Is the „Committee for a Jewish Army“?*. In ARENDT, Hannah. *The Jewish Writings*. s. 146-148.

⁴⁵ ARENDT, Hannah. *The „So-called Jewish Army“*. In ARENDT, Hannah. *The Jewish Writings*. s. 157.

⁴⁶ Tamtéž, s. 159.

⁴⁷ ARENDT, Hannah. *If You Don't Resist the Lesser Evil*. In ARENDT, Hannah. *The Jewish Writings*. s. 166.

⁴⁸ Židovská agentura pro Palestinu (dnes pro Izrael) vznikla jako větev SSO. Jejím primárním zaměřením byla a je podpora židovského přistěhovalectví do Izraele a budování židovské komunity. Po založení Izraele fungovala agentura jako provizorní vláda nově vzniklého státu.

⁴⁹ „jišuv“ – termín, kterým bylo označováno židovské obyvatelstvo na území Palestiny před založením Izraele.

záležitostí. Za největší negativum situace považuje Arendtová to, že Židé se nemohou účastnit války s pozitivním cílem, kterým by bylo národní osvobození., ale pouze s cílem negativním, kterým byla obrana proti vlastnímu vyhubení.⁵⁰

Arendtová agitovala za vznik židovské armády po zbytek války, ale její články byly čím dál tím více pouhými výkřiky za ideou, jejíž realizace neměla nikdy nabrat svých plných obrysů. Formace židovské brigády pod britským velením v roce 1944 pak byla živoucí ilustrací této marné snahy, neboť postrádala mnohé z kýžených efektů, které by možná byly přítomny u dřívějšího zformování opravdové židovské armády. Formace židovské armády v roce 1942 by znamenala, že by se Židům dostalo ze strany nacistů právního statusu nepřátelských cizinců a alespoň nějaké materiální podpory ze strany Spojenců. Existence židovské armády by také zabránila ponížení pocházejícímu z percepce Židů jako bezmocných ovcí, které se nechávají odvádět na porážku, na což už bylo v roce 1944 pozdě. Pozitivem židovské brigády tak bylo alespoň obnovení spolupráce mezi Židy a Brity, neboť ta byla během období Bílé knihy minimální. Politicky by pak brigáda umožnila evropským Židům vymanit se z údělu bezstátnosti.⁵¹

3. 2. 3. Krize sionismu

Skrze veškeré dílo Arendtové, jež bylo doposud zmíněno, se nese jedna znepokojivá myšlenka – sionismus je v krizi a tato krize bude mít dalekosáhlé následky.

Tou primární chybou sionistů bylo, jak už bylo naznačeno u tématu židovské armády, že nedokázali Židům zajistit aktivní podíl na válce, která hrozila stát se jejich záhubou. Židovská agentura si naopak už od počátku zvolila cestu ústupků a ve svojí slepotě jednala a obchodovala i s nacisty. Bojkotová hnutí v Polsku a v USA⁵² pak neměla bez politické opory dlouhého trvání. Židovská agentura taktéž nebyla schopná vyrovnat se s netečnou politikou britské vlády, jejíž přístup k židovským uprchlíkům pouze pomáhal utužit atmosféru beznaděje v širší židovské populaci.⁵³

⁵⁰ Viz tamtéž, s. 166-167.

⁵¹ ARENDT, Hannah. *From Army to Brigade*. In ARENDT, Hannah. *The Jewish Writings*. s. 227-229.

⁵² V reakci na represe Židů, které následovaly po Hitlerově nástupu k moci v roce 1933, vypukly ve světě protestní bojkoty německých výrobků. Jejich efekt však zůstal minimální, k čemuž přispělo zejména vyjednání dohody mezi nacisty a Židovskou agenturou o přesunu šedesáti tisíc německých Židů do Palestiny.

⁵³ ARENDT, Hannah. *The Crisis of Zionism*. In ARENDT, Hannah. *The Jewish Writings*. s. 329-330.

Neschopnost Židovské agentury vytvořit židovskou armádu pak měla několik důsledků. Zaprvé uvolnila místo již zmíněným revizionistům z Výboru pro židovskou armádu. Zadruhé mnozí uprchlíci bez palestinského občanství narukovali za legie svých původních zemí, čímž potencionálně oslabili jišuv. Židovská agentura záležitosti židovské armády jednoduše nevěnovala pozornost, kterou si zasloužila. A zatímco Výbor pro židovskou armádu znamenal výzvu pro autoritu Židovské agentury v USA, v Palestině na sebe pro změnu upozornila strana Ichud, kterou založil doktor Judah Magnes s podporou takových intelektuálů, jakými byli Martin Buber či Ernst Simon. Dvounárodní program této strany později začala podporovat i samotná Arendtová. Dalším problémem byl vznik kmenové politiky v Palestině, kde nově vzniklá strana reprezentující nové středoevropské imigranty vůči diskriminaci těch starších hrozila, že znovu rozevře nůžky odlišnosti, které Židy po dekády rozdělovaly, přičemž toto rozdělení si Židé v očích Arendtové nemohli v žádném případě za soudobé situace dovolit.⁵⁴

Hlavní příčinou těchto problémů byla dle Arendtové samotná základní tvrzení sionistického hnutí. Tvrzení, že židovská otázka může být vyřešena pouze v Palestině a že pouze vybudováním Palestiny může být vymýcen antisemitismus, bylo dle Arendtové popřeno v Rusku, kde vznikl nový způsob, jak vyřešit problém minorit – tedy federační systém, ve kterém jsou reprezentovány všechny národy a kde stát a národ nejsou jedno a to samé. „Novým historickým faktem je toto: poprvé v moderní historii neproběhl pokus o identifikaci národa a státu. Vláda zastupuje federaci národů a národností, které všechny mají své vlastní, i když omezená, práva, a žádné z nich se nedostává privilegií či dominantní pozice.“⁵⁵ Podobný potenciál státu, který není založen na národnosti, pak Arendtová vidí ve Spojených státech, což předznamenává silnější náklonnost k americkému republikánskému konstitucionalismu, kterou Arendtová začne projevovat v 50. letech. Sionisté musí dle Arendtové zavrhnout překonané nacionalistické tendence, jinak se jejich projekt rozpadne.

⁵⁴ Viz tamtéž, s. 331-334.

⁵⁵ Tamtéž, s. 334-335.

4. Arendtová proti hlavnímu proudu sionismu

4. 1. Přehodnocení sionismu

V květnu 1942 proběhla v newyorském hotelu Biltmore konference hlavních sionistických představitelů, včetně Světové sionistické organizace a Židovské agentury, která pod vlivem probíhajícího holocaustu vyústila v radikální změnu v oficiální politice sionistického hnutí. Společná deklarace, jejíž obsah byl výsledkem dlouhé opozice vůči Bílé knize z roku 1939, volala po neomezené židovské imigraci do Palestiny a vůbec poprvé po vytvoření židovského státu s minoritními právy pro většinové arabské obyvatelstvo (v předchozích letech platilo za cíl „pouhé“ etablování židovské domoviny). Ben Gurion prohlásil, že Židé se už v otázce zřízení židovské domoviny v Palestině nemohou spoléhat na Velkou Británii.⁵⁶

Arendtová se Biltmorské konference účastnila s účelem napsat reportáž pro Aufbau. Vedle napjaté atmosféry, jejíž součástí byla agresivní bezpečnostní služba, ji šokovaly i výsledky diskuzí. Bylo to právě na této konferenci, kde Weizmann, stále více než odhodlán udržovat status quo ve vztahu s Brity, pohřbil ideu židovské armády, jak bylo popsáno v předešlém oddílu. Arendtová se stavěla i proti Ben Gurionovu agresivnímu volání po etablování židovského státu v Palestině.⁵⁷

Příklon k revizionistickému sionismu byl po Biltmorském programu amplifikován o dva roky později na konferenci Světového židovského kongresu v Atlantic City, jehož rezoluce se už o Arabech nezmiňuje vůbec a naopak si vedle Palestiny nárokuje i Transjordánsko, tedy rozsáhlé území na východním břehu Jordánu, které bylo součástí mandátu Palestina, což bylo jedním z hlavních cílů revizionistů. Konference taktéž ukázala na dále sílící homogenizaci myšlení uvnitř sionistického hnutí, ve kterém se všechny významné strany jednomyslně shodovaly na zlomové myšlence vytvoření židovského státu. Arendtová reagovala prudce kritickým článkem *Zionism reconsidered*, který vyšel o rok později v žurnálu *Menorah*, poněvadž magazín *Commentary* jej původně odmítl publikovat. Tento článek a jeho ostrá a nevybíravá rétorika představuje zřejmě její nejsilnější odmítnutí hlavního proudu sionismu,

⁵⁶ Viz GILBERT, Martin. *Izrael: Dějiny. Kapitola šestá: Druhá světová válka 1939-1945*.

⁵⁷ YOUNG-BRUEHLOVÁ, Elisabeth. *Z lásky k svetu, I. diel.* s. 189-191.

příčemž v něm nereaguje pouze na soudobé události, nýbrž se vrací k celému uplynulému půlstoletí sionistické politiky.⁵⁸

Rezoluci konference v Atlantic City označuje Arendtová za klíčový okamžik v historii sionismu. „Jedná se o bod zlomu v historii sionismu; neboť to znamená, že tak dlouho ostře zavrhovaný revizionistický program se nakonec ukázal jako vítězný.“⁵⁹ Přijmutím programu, jenž v podstatě volá po vytvoření národního státu, který Arendtová viděla jako překonaný politický systém, dělají sionisté v jejích očích velkou chybu, neboť s touto chybou se nevyhnutelně pojí dlouholeté ignorování otázky židovsko-arabských vztahů, na kterou by, v případě vytvoření židovského státu s arabskou populací oplývající pouze minoritními právy, stejně musela být nalezena odpověď. V článku dále uvádí, že sionisté přijmutím radikálního programu nejenže pozbyli důvěryhodnosti v očích Arabů, ale také vložili svůj osud v Palestině do rukou třetí mocnosti, jež by mohla konflikt vyřešit tak, jak sama uzná za vhodné, a že v takovém případě může vzniknout více než jeden tragický konflikt, neboť takový proces by nevyhnutelně antagonizoval sousedící středomořské národy.⁶⁰

Jedinou otázkou tak zůstávalo, zdali ještě vůbec existovaly hmatatelné rozdíly mezi domnělým centrismem všeobecného sionismu a revizionisty. Vytvoření židovského státu se stalo všeobecným konsenzem, stejně jako rozdělení Židů na hebrejský národ v Palestině a židovský lid v diasporách, prostřednictvím kterého by měl být vyřešen konflikt dvojí loajality, přičemž z židovské diaspory se rázem stává pouhý zdroj neomezené emigrace do Palestiny. Palestina se přes dřívější varování Arendtové stala jediným objektem sionistické politiky – například záležitost diaspor byla tak od této chvíle brána na vědomí pouze v souvislosti s jejich užitkem pro jišuv. Shoda panovala i v přijmutí antisemitismu jako nezbytného historického faktu, kterého je v konečném důsledku třeba využívat v rámci realpolitiky nehledě na realitu, ve které se s ním Židé mimo Palestinu musí dále potýkat, přičemž tento názor převládal už od Herzla. Rozdílné názory tak zůstávaly snad pouze v otázce vztahů s Brity, se kterými revizionisté na rozdíl od Weizmanna nechtěli nic mít.⁶¹

Arendtová lamentuje nad ztrátou revolučního ducha, který vyprchal po usídlení východoevropských Židů v Palestině. S jejich socialistickými sklony Arendtové očividně sympatizovala v té době více, než se spíše nacionalistickými tendencemi jejich druhů

⁵⁸ Viz BERNSTEIN, Richard J. *Hannah Arendt and the Jewish Question*. s. 104.

⁵⁹ ARENDT, Hannah. *Zionism Reconsidered*. In ARENDT, Hannah. *The Jewish Writings*. s. 343.

⁶⁰ Viz tamtéž, s. 343-345.

⁶¹ Viz tamtéž, s. 347-348.

v západní Evropě. Tito emigranti možná disponovali revolucionářským potencionálem, ale ve svých nově založených palestinských kibucech⁶² se nakonec spokojili s novým druhem společenského uspořádání, jehož součástí byl snad i jakýsi nový druh aristokracie, a ztratili jakoukoliv vůli účastnit se na vnější politice. Tím přepustili vůdčí roli v židovské politice jiným a nakonec se i stoupenci jiných, jmenovitě tedy Ben Guriona, stali.⁶³

Arendtová kritizuje neefektivnost a elitářství sionistické politiky od Herzla až po soudobé sionisty. Silně nesouhlasila s Herzlovou politikou, která se rodila v rukou několika málo mužů, kteří v zákulisí vyjednávali s velkými mocnostmi. Za obzvláště nebezpečné považovala to, že sionisté v této krátkozraké honbě za svými cíli v Palestině bez skrupulí vyjednávali a dokonce i spolupracovali s otevřeně antisemitskými stranami. Tento cynismus byl jednou z hlavních výhrad Arendtové vůči Herzlovi a jeho následovníkům. Západní sionisté měli v jejím pohledu blízko k opravdové asimilaci, neboť pro Židy nechtěli nic jiného, nežli integraci do soudobého, nezměněného světa, ve kterém antisemitismus, sociální nerovnost a nespravedlnost dále neohroženě vládly. „V ostrém kontrastu vůči svým východním soukmenovcům nebyli tito západní sionisté žádnými revolucionáři; ani nekritizovali ani se nevzpírali vůči sociálním a politickým okolnostem své doby; naopak, chtěli pouze získat stejnou sadu podmínek pro svůj vlastní lid. Herzl snil o svého druhu velkém převozním podniku prostřednictvím kterého by ‚lid bez země‘ byl přemístěn do ‚země bez lidu‘; přičemž tyto lidi Herzl viděl jako chudou, nevzdělanou a nezodpovědnou masu (‚neznalé dítě‘, jak ve své kritice Herzla napsal Bernard Lazare), která musela být vedena a řízena shora. O opravdovém hnutí lidu promluvil Herzl jen jednou – když chtěl Rothschildy a další filantropy vystrašit do toho, aby jej podporovali.“⁶⁴

Přístup sionistů k antisemitismu jako „věčnému fenoménu nevyhnutelně se účastnícímu na židovské historii skrze všechny země diaspory“⁶⁵ Arendtovou vskutku hluboce znepokojoval. Takovýto fatalistický přístup nejenže ignoroval politickou realitu evropského národního státu, ale také ústil v očividně absurdní závěr, dle kterého se každý nežid musí chtět nechtě pod tlakem dějin stát antisemitou. Z toho vyplývalo, že antisemitismus je pevnou a neodstranitelnou součástí všech nežidovských zemí. „A poněvadž židovský národ, stále po vzoru antických národů se svými prastarými tradicemi, rozděluje lidstvo mezi sebe a cizince,

⁶² „kibuc“ – zemědělská či průmyslová osada v Izraeli hospodařící na principu kolektivního vlastnictví. První kibucy vznikly v Palestině na počátku 20. století.

⁶³ Viz tamtéž, s. 350-351.

⁶⁴ Tamtéž, s. 357.

⁶⁵ Tamtéž, s. 358.

Židy a góje – tak jako Řekové dělili svět mezi Řeky a barbary – byl až příliš ochotný přijmout nepolitické a nehistorické vysvětlení nevraživosti vůči sobě.⁶⁶ Druhým důsledkem této vize byla Herzlova teze, dle které byl národ definován pouze svými nepřáteli a bez nepřátel tudíž nemohl existovat. Nejenže byl tedy antisemitismus v jeho myšlení fenoménem nevyhnutelným, on byl snad dokonce fenoménem žádoucím, fenoménem, od kterého se židovský národ odvozoval. V této absurdní realitě bylo tak prakticky naprosto nemožné rozlišit přítele od nepřítele a takovýto „realismus“, který byl ve skutečnosti spíše utopickou naivitou, činil ze snahy nalézt rovnocenné spojence neuskutečnitelnou záležitost. Tato „my proti všem“ mentalita ústila v neochotu zaobírat se tím, jakou roli Židé a zejména židovská plutokracie již hráli v rámci nově vzniklých národních států, což taktéž pomohlo k umlčení pravých revolučních hlasů. Všeobecně se dá říct, že sionisté postrádali jakoukoliv ochotu se doopravdy postavit vůči reálným hrozbám.⁶⁷

Arendtová předkládá lehce utopickou alternativní historii sionismu, ve které se hnutí nezaprodalo mocnostem, se kterými Herzl ve své kapacitě presidenta Světové sionistické organizace hned od začátku jednal. „Alternativou k cestě, kterou Herzl vytyčil a kterou Weizmann následoval až do hořkého konce, by byla organizace židovského lidu za účelem vyjednávat o základu velkého revolučního hnutí. To by znamenalo alianci se všemi progresivními silami v Evropě; nepochybně by to zahrnovalo velká rizika. Jediný muž v Sionistické organizaci, o kterém víme, že tuto cestu zvažoval, byl velký francouzský sionista Bernard Lazare (...) – a on musel rezignovat z organizace (Sionistické; pozn. aut.) již časně v roce 1899. Od té doby žádný zodpovědný sionista nedůvěřoval v nezbytnou politickou sílu vůle židovského lidu na svobodu dosáhnout raději, než se ke svobodě nechat dopravit; a tak se žádný oficiální sionistický lídr neodvážil dát se na stranu revolučních sil v Evropě.“⁶⁸

Sionisté se tak namísto bezejmenných revolucionářů spřáhli s mocnými. Neuvědomovali si ale, že imperiální mocnosti, jakými byly jak Británie, tak Turecko, nejenže budou svým ignorantstvím omezovat sionistickou politiku, ale v konečném důsledku zůstanou nevyhnutelnými nepřáteli všech národnostních hnutí. Nepomohlo ani to, že levicovní sionisté ke své socialistické domácí politice jednoduše připojili nacionalistickou zahraniční politiku pravicových sionistů – místo společného třídního boje se židovská dělnická třída v Palestině

⁶⁶ Tamtéž, s. 359.

⁶⁷ Viz tamtéž, s. 360-361.

⁶⁸ Tamtéž, s. 363-364.

stavěla proti arabským sousedům pod záminkou národního zájmu, který vycházel z oné mentality „jedinečného charakteru“ židovské historie, která židovský národ stavěla do historií předepsaného konfliktu se zbytkem světa. Tato naivní izolacionistická snaha o národní nezávislost se tak ironicky stala kompletně závislou na rozmarech kterékoliv velmoci, která by si rozkvétající židovský stát vzala pod svá křídla.⁶⁹

Pro budoucnost sionistické politiky považuje Arendtová za velice důležitou účast amerických Židů, kteří nevidí Palestinu jako finální řešení. Palestina jako židovská domovina by spíše americké Židy normalizovala v americké politické struktuře, která je složena z množství imigrantských národních skupin. Úpadek národních států v očích Arendtové znamená, že budoucnost leží v jiném politickém systému, přičemž tady mluví snad poprvé o federaci jako o konkrétní alternativě. Bojí se tak, že vytvoření národního židovského státu v Palestině by pro sionisty znamenalo vydat se na tu nejnebezpečnější cestu, na které by si nevyhnutelně znepřátelili sousedy a jejich osud by závisel na jejich užitečnosti Británii či Spojeným státům.⁷⁰

V roce 1946 se Arendtová znovu vrací k Herzlovi. Herzl se považoval za člena nové židovské třídy intelektuálů. Tato třída se vyznačovala tím, že byla absolutně odloučena od kulturních a religiózních aspektů židovství, což jí umožnilo pojmout a pochopit antisemitismus na čistě politické rovině. To, společně s nově nalezenou solidaritou mezi západními a východními Židy, kteří do západní Evropy unikali před vlnou východoevropských pogromů, vedlo k vzestupu sionismu. Arendtová se vždy přikláněla spíše k Lazarově všeobecné revoluci, než k Herzlovu elitářství, ale i tak se nebála vypíchnout klady Herzlových myšlenek. „A přece při uvažování o Herzlově hnutí jako o celku a v hodnocení jeho jasných zásluh v dané historické situaci je potřeba říct, že sionismus oponoval skrytému šovinismu asimilacionalismu jako relativně rozumný nacionalismus a očividnému utopismu židovských radikálů jako relativně rozumný realismus.“⁷¹

Arendtová však postuluje, že ty z Herzlových utopičtějších vizí měly v delším období nakonec větší vliv na sionismus nežli uvedené praktické přednosti. Herzl viděl realitu jako věčnou a neměnnou strukturu, ve které byly hlavními faktory národní stát na jedné straně a židovský národ na straně druhé, přičemž nic jiného jím ani nebylo bráno v potaz. Pro Židy

⁶⁹ Viz tamtéž, s. 364-367.

⁷⁰ Viz tamtéž, s. 370-372.

⁷¹ ARENDT, Hannah. *The Jewish State: Fifty Years After, Where Have Herzl's Politics Led?*. In ARENDT, Hannah. *The Jewish Writings*. s. 381.

tedy muselo být místo nalezeno v tomto starém světě, přičemž nalezením tohoto místa by byl problém antisemitismu, který v Herzlově pohledu vycházel přímo z nacionalismu, zákonitě vyřešen. Legitimita tohoto pohledu však byla na konci 19. století nadobro zavržena, neboť antisemitismus se z projevu nacionalismu přetransformoval v totalitární nástroj, jehož uživatelé dalece přesahovali národní hranice. „Že se celá struktura národních států, velkých i malých, pod tlakem imperiální expanze a tváří v tvář nové mocenské situaci rozpadne, bylo více, než mohl Herzl předvídat. Jeho nárok na stát se stal utopickým až prostřednictvím současnější sionistické politiky – ta se nedožadovala po státě v čase, ve kterém by tomuto požadavku možná všichni vyhověli, ale začala o něj žádat až ve chvíli, kdy se z celého konceptu národní suverenity stala fraška.“⁷² Tato Herzlova vize dle Arendtové prostřednictvím zkušeností vzniklých za holocaustu ovládla sionistické myšlení. Ve stejnou dobu se však ukázala jako vize nerealistická, jež hrozí odvést Židy na cestu ke katastrofě podobné té, jakou byla ta Šabtaje Cvi.⁷³

4. 2. Židovský stát

29. listopadu 1947 přijímá Organizace spojených národů Rezoluci č. 181, která přijímá rozdělení Palestiny a ustanovení židovského státu. Tato rezoluce byla přijata Ben Gurionem a Židovskou agenturou a odmítnuta arabskými představiteli. Následujícího dne vyhlásili palestinští Arabové protestní stávkou a země upadla do několika měsíčního období násilných nepokojů. Židé v Palestině se ocitli pod arabskou ofenzívou, jíž se dostávalo široké podpory od sousedních arabských zemí. Situaci znepríjemňoval nejen nedostatek lidské síly a vojenského materiálu, ale také ohlášení Britů, že se ze země stáhnou 16. května následujícího roku. 18. března 1948 stáhly Spojené státy podporu Rezoluci č. 181 a naivně navrhly dočasné opatrovnictví pod záštitou OSN, přičemž toto odstoupení od rezoluce šlo proti předchozím slibům prezidenta Trumana, který o měsíc později znovu Weizmannovi slíbil, že pokud se rozdělení přeci jen odehraje, Washington nově vzniklý židovský stát uzná. Na přelomu dubna se vojenská situace začala převracet ve prospěch Židů, ale boje stále nabíraly na intenzitě a krutosti.⁷⁴

Arendtová v článku v časopise *Commentary*, který vyšel 1. května, kritizuje jednání všech stran a to zejména převládající naivitu, dle které by pro prosazení Rezoluce č. 181

⁷² Tamtéž, s. 383-384.

⁷³ Viz tamtéž, s. 386-387.

⁷⁴ Viz LAQUEUR, Walter. *A History of Zionism*. s. 583-587.

nebylo potřeba zásahu vnějších sil. „Arabům trvalo zničení této iluze méně než dva měsíce a méně než tři měsíce trvalo, nežli Spojené státy obrátily svůj názor na rozdělení, stáhly svoji podporu z Organizace spojených národů a navrhly pro Palestinu opatrovnictví. Ze všech zbývajících členů Organizace spojených národů pouze sovětské Rusko a jeho satelity daly jasně najevo, že stále upřednostňovaly dělbu a okamžitou proklamaci židovského státu.“⁷⁵ Návrh Spojených států odmítly obě strany – Židé se chtěli držet původní rezoluce OSN a Arabové se zase chtěli držet principu sebeurčení, dle kterého by v Palestině vládla arabská majorita. Arendtová článek píše v době, kdy se karta občanské války začíná obracet ve prospěch Židů a radí jim, aby svoji z jejího pohledu pouze dočasnou vojenskou převahu přetavili v mírová jednání.

Arendtová znovu a snad nejsilněji lamentuje nad ztrátou názorového pluralismu v americké židovské komunitě, do které předtím vkládala tolik naděje. S výjimkou několika zatvrzelých anti-sionistů, které nikdo stejně nebral vážně, již nevidí žádné organizace či osobnosti, které by nepodporovaly dělbu Palestiny a založení židovského státu. „Židovští levicovní intelektuálové, kteří ještě před nedávnem shlíželi na sionismus jako na ideologii pro slabomyslné a viděli budování židovské domoviny jako beznadějný podnik, který oni ve své nekonečné moudrosti zavrhnli ještě předtím, než vůbec započal; židovští byznysmeni, jejichž zájem o židovskou politiku byl vždy determinován důležitou otázkou jak udržet Židy mimo novinové titulky; židovští filantropové, kteří nelibě nesli Palestinu jako přílišně drahou charitu vysávající prostředky z jiných, „více zasluhujících“ záležitostí; čtenáři jidišského tisku, kteří byli po dekády upřímně, a snad naivně, přesvědčeni o tom, že Amerika je zemí zaslíbenou – všichni tito, od Bronxu k Park Avenue, na jih k Greenwich Village a přes řeku do Brooklynu, jsou dnes spojeni v přesvědčení o tom, že židovský stát je zapotřebí, že Amerika zradila židovský lid, že vláda teroru pod Irgunem a Sternovou skupinou⁷⁶ je víceméně oprávněná a že rabí Silver, David Ben-Gurion a Moše Šertok jsou ti praví, i když poněkud umírnění, státníci židovského lidu.“⁷⁷

Podobnou uniformitu shledává i u palestinských Židů, kde i do té doby antinacionalistické kibucnické organizace jako například Ha-Šomer ha-ca'ir ustupují od svého dvounárodního programu a přiklánějí se k rezoluci OSN i přesto, že k této organizaci v její

⁷⁵ Viz ARENDT, Hannah. *To Save The Jewish Homeland*. In ARENDT, Hannah. *The Jewish Writings*. s. 388.

⁷⁶ Lehi či Sternův gang byla radikální odnož Irgunu, která nechvalně proslula účastí na teroristických útocích namířených jak proti Arabům, tak proti mandátní správě.

⁷⁷ Tamtéž, s. 389-390.

minulé podobě jako Společnosti národů nechovali příliš respektu. „Obecná nálada v zemi je nadto taková, že terorismus a šíření totalitních metod je tiše tolerováno a tajně aplaudováno; a obecný, základní veřejný názor, se kterým každý, kdo se chce zalíbit jišuvu, musí počítat, nevykazuje vůbec žádné rozpory.“⁷⁸ Arendtová nazývá jednotu názorů zlověstným fenoménem, přičemž tady musíme znovu vzít na vědomí to, že pluralita názorů je v myšlení Arendtové esenciální součástí svobodné společnosti. Z jednoty názorů pak vyplývá i jakýsi příklon k Sovětskému svazu (k němuž se už Arendtová v této době vyjadřuje kritičtěji, než v minulosti), ve kterém sionisté dle Arendtové ve své naivitě a politické nezkušenosti hledají dalšího velkého bratříčka, který by je ochránil a to i přesto, že takové očekávání se už ukázalo jako nesmyslné jak u Velké Británie, tak u Spojených států. Lehká nedůvěra vůči Sovětskému svazu pak není výsledkem nabraných zkušeností, nýbrž již zmiňovaného starého přesvědčení o tom, že všichni gójové jsou antisemity, přičemž toto přesvědčení navzdory Herzlově předpovědi v Palestině jen posilovalo. Arendtová je ve svých slovech jako vždy nevybíravá: „Tento přístup je očividně zřetelným rasistickým šovinismem a je stejně očividné, že tato dělba mezi Židy a jiné národy – které jsou označeny za nepřátele – se nijak neliší od jiných teorií o nadřazených rasách (...).“⁷⁹

Arendtová se obává katastrofy, která by nastala, pokud by jišuv v konfliktu s Araby padl. Především ztráta kibucníků, které Arendtová považuje za nový druh člověka, který ve své politické oddělenosti od nevraživého zbytku světa vyvíjí nové zákony, zvyky a formy chování, by byla prohrou i pro mnohé nežidy, kteří jsou nespokojeni se stavem světa. „Neboť tento židovský experiment v Palestině přináší naději na řešení, která budou přijatelná a aplikovatelná nejen v individuálních případech, ale také na velké masy lidí, jejichž důstojnost a samotná humanita jsou tak vážně ohroženy nátlakem moderního života a jeho nevyřešených problémů.“⁸⁰ Můžeme tedy pozorovat, že zájem Arendtové na pozitivním vývoji v Palestině nabírá širšího rozměru, než jakým bylo pouhé řešení židovské otázky - v kibucech vidí potencionální široce aplikovatelný politický systém. Podobně unikátní možnost vidí i v možné a z jejího pohledu nevyhnutelné spolupráci Židů s Araby, která by mohla fungovat jako příklad prosperujícího a otevřeného spřátelení dvou národů poznamenaných útlakem. Naproti tomu otevřená válka mezi těmito dvěma národy by měla katastrofální důsledky, a to i v případě, že by ji Židé proti přesile vyhráli. V takovém případě by se totiž ocitli v moři nepřátel a národní bezpečnost by nabrala takové priority, že by diktovala všechny ostatní

⁷⁸ Tamtéž, s. 390-391.

⁷⁹ Tamtéž, s. 393.

⁸⁰ Tamtéž, s. 395.

oblasti života v Palestině. „V takových podmínkách (jak poukázal Ernst Simon) by palestinští Židé zdegenerovali do jednoho z těch malých, válečnických kmenů, o jejichž možnostech a významu nás historie dostatečně informuje už od dob Sparty. (...) Palestinské Židovstvo by se eventuálně separovalo od většího celku Židovstva světového a v izolaci by se vyvinulo to úplně nového národa. Stává se tak zřejmé, že v tuto chvíli a za současných podmínek může být židovský stát vytyčen pouze za cenu židovské vlasti.“⁸¹

Východiskem z této situace by dle Arendtové mohl být pokus OSN o rozvoj mírových jednání mezi těmi jedinci, kteří byli od oficiálních představitelů na obou stranách kvůli své víře v možnost arabsko-židovské spolupráce izolováni, přičemž na židovské straně by se jednalo především o Ichud doktora Magnesese. Takový pokus, který byl ve své podstatě podobný Trumanovu návrhu na opatrovnictví pod dozorem OSN, by mohl vyvolat změnu v širší společenské mentalitě a následný posun k smíru. Obě strany by však musely přistoupit k ústupkům, bez jakých by mírové řešení nebylo možné. Vzhledem k situaci vysídlených Židů v Evropě by musely být pozvednuty imigrační limity nastolené Bílou knihou, zatímco Arabové by vyžadovali záruky o podílení se na společném rozvoji Palestiny. „Není pochyb, že opatrovnictví navržené prezidentem Trumanem a podporované doktorem Magnesem je tím nejlepším dočasným řešením. Mělo by tu přednost, že by zabránilo ustanovení suverenity, jejímž jediným suverénním právem by bylo vykonání sebevraždy. (...) V neposlední řadě by opatrovnictví nad celou Palestinou odsunulo či snad i zabránilo rozdělení země.“⁸²

Arendtová vidí jakýkoliv proces, který není založen na arabsko-židovské spolupráci v nerozdělené Palestině, jako cestu ke katastrofě. Jako řešení nastiňuje politický systém lokálních rad a koncilů fungujících pod federální vládou, nebo v tomto případě pod opatrovnictvím OSN, který se bude ještě dále rozvíjet. Opatrovnictví OSN, plně podporované Spojenými státy a Velkou Británií, by tak v její vizi představovalo pouze základní kámen pro pozdější federální soustavu. „Alternativní návrh federálního státu, který byl také nedávno podpořen Dr. Magnesem, je mnohem realističtější; navzdory tomu, že ustanovuje společnou vládu pro dva různé národy, vyhýbá se obtížnému ustanovení většina-menšina, které je už z definice nevyřešitelné. Federální struktura by navíc musela spočívat na židovsko-arabských komunitních koncilech, což by znamenalo, že by se židovsko-arabský konflikt řešil na té nejnižší a nejslibnější úrovni blízkosti a sousedství.“⁸³ K tomuto typu politického uspořádání

⁸¹ Tamtéž, s. 397.

⁸² Tamtéž, s. 399-400.

⁸³ Tamtéž, s. 400.

se Arendtová později vrací ve svém ohlédnutí za maďarským povstáním roku 1956,⁸⁴ které vyšlo jakou součástí vydání *Původu totalitarismu* v roce 1958.

14. května 1948, den před koncem existence britského mandátu Palestina, byl Ben Gurionem vyhlášen stát Izrael na území blíže neohrazené Eretz-Izrael, země izraelské. Prvním státem, který Izrael uznal, byly Spojené státy. Následující den vypukla válka mezi Izraelem a Ligou arabských států a irácké, egyptské, syrské a jordánské jednotky vstoupily do Palestiny. Úlohy hlavního vyjednávatel OSN mezi zneprátelenými stranami se ujal hrabě Folke Bernadotte. Předložil přitom postupně dva plány, přičemž závěry a návrhy vyslovené v druhém plánu vedly k atentátu, při kterém byl Bernadotte 17. září zavražděn členy Sternova gangu, pro něž byl Bernadotteho druhý plán nepřijatelný. Rozdíl mezi oběma plány byl dle Arendtové značný. Zatímco první plán, předložený během červnového příměří, vyzařoval přesvědčení o tom, že situace mohla být vyřešena prostřednictvím nezávisle vyjednaného kompromisu mezi oběma stranami, druhý plán, vypracovaný již s uvědoměním absolutního oboustranného nezájmu o jakoukoliv spolupráci, předkládal méně idealistickou podporu ustanovení opatrovnictví pod záštitou OSN. „Vše v druhé zprávě ukazuje na pravý opak: opravdová samospráva bez mezinárodní kontroly skončí katastrofou a jednou z hlavních úloh mezinárodního dohledu nad oběma stranami bude jejich daleká separace prostřednictvím vytvoření širokých demilitarizovaných zón pod supervizí OSN.“⁸⁵ Byla to právě tato oboustranná předpojatost, která nakonec dle Arendtové vedla k Bernadotteho smrti a k všeobecnému zhoršení situace, přičemž hořkou ironií zůstávala náhlá podpora ideje konfederace, která byla součástí Bernadotteho prvního plánu, ze strany ministra zahraničí Moše Šareta, jehož původní prudký odpor⁸⁶ vedl hraběte k jejímu zavržení.

4. 3. Judah Magnes a Ichud

V předešlé sekci byl několikrát zmíněn doktor Judah Magnes. Magnes byl dlouholetým kritikem Balfourovy deklarace a horlivým odpůrcem v ní vyjádřeného sentimentu, dle kterého by měli Britové darovat Palestinu Židům jako židovskou domovinu, a prosazoval myšlenku jednoho, dvounárodního státu a židovsko-arabskou kooperaci. V roce 1925 vznikla

⁸⁴ Maďarské povstání proti sovětské okupaci proběhlo na přelomu října a listopadu 1956. Během jeho krátkého trvání byla komunální vláda vyrvána z rukou vládnoucí Maďarské strany pracujících a uzmuta lokálními revolučními radami.

⁸⁵ ARENDT, Hannah. *The Failure of Reason: The Mission of Bernadotte*. In ARENDT, Hannah. *The Jewish Writings*. s. 411.

⁸⁶ Bernadotteho první plán byl oběma stranami okamžitě zamítnut, přičemž Šaret mu doporučil, aby svůj přístup k otázce úplně přehodnotil.

v Jeruzalémě skupina Brit Shalom, která obdobu Magnesova programu podporovala, ale tato skupina se nikdy nestala relevantní a její názory byly kvůli zvyšující se intenzitě konfliktu mezi Židy a Araby považovány za čím dál tím více nerealistické. Magnes sám založil v roce 1942 stranu Ichud. Arendtová sice zpočátku viděla Magnesovu politiku jako pokračování Weizmannova nekonfliktního postoje vůči Britům, ale imponovala jí Magnesova politická opozice vůči sionistickému establishmentu.⁸⁷ Jak už bylo několikrát uvedeno, Arendtová považovala takovou opozici esenciální k tomu, aby se sionistické hnutí vyhnulo cestě vedoucí ke katastrofálním důsledkům.

Magnesovy snahy o kooperační řešení zhoršující se situace v Palestině však byly marné. Stejně jako Arendtová stál na okraji názorového pole a hlavním proudem sionistického myšlení byl pokládán přinejlepším za naivního člověka a přinejhorším za zrádce. Když byl 14. května 1948 založen Izrael, Magnes jej uznal, ale nepřestal se zasazovat o mírová řešení. V Arendtové našel po přečtení jejího článku *To Save The Jewish Homeland (K záchraně židovské domoviny)* spojenskyni a požádal ji o spolupráci. Arendtová se tudíž zase jednou zapojila do aktivního politického života, i když se jako vždy stranila jakékoliv vedoucí pozice, neboť se se svojí známou horlivostí a palčivým jazykem považovala pro takové pozice za nevhodnou. Její spolupráce s Magnesem však měla krátkého trvání, neboť Magnes 27. října 1948 zemřel. Po vraždě hraběte Bernadotteho tak mírový proces utrpěl další těžkou ránu, neboť Arendtová nevěděla o nikom, kdo by mohl nahradit Magnesovu odvahu a mravní autoritu.⁸⁸

Na Magnesův návrh však ještě Arendtová napsala článek *Peace Or Armstice In The Near East? (Mír nebo příměří na blízkém východě?)*, ve kterém celou situaci znovu rozebírá a opakuje mnohá ze svých dřívějších tvrzení. Znovu označuje mír, sjednaný přímo mezi Židy a Araby a nikoliv vnucený seshora, za esenciální pro vývoj celého západního světa. Vojenská vítězství Izraele z jejího pohledu z dlouhodobého hlediska nic neřešila, neboť jakýkoliv jiný stav než mír dával Arabům šanci na přeskupení sil, reformaci a eventuální využití své početní a materiální převahy vůči malému Izraeli. Vlastní zájem obou stran by měl vést ke kooperaci

⁸⁷ Viz YOUNG-BRUEHLOVÁ, Elisabeth. *Z lásky k světu, I. díl.* s. 241-242.

⁸⁸ Viz tamtéž, s. 246-249.

na všech úrovních společnosti, ale Arendtová podotýká, že k takovému procesu by bylo potřeba zdravého rozumu, který zdá se ze světové politiky vymizel.⁸⁹

Část viny na soudobé situaci přikládá Arendtová nezodpovědné politice britské vlády během mandátního systému, která pod záštitou obecné stability vytvořila politickou atmosféru, ve které obě znesvářené strany přestaly vnímat a brát v jakýkoliv potaz stranu druhou a její roli v realitě Palestiny. „A tak Arabové opomenuli vzít v potaz prudký vzrůst židovské síly a dalekosáhlé dopady ekonomického rozvoje, zatímco Židé ignorovali probuzení koloniálních národů a novou nacionalistickou solidaritu v arabském světě od Iráku po francouzské Maroko. V naději či v nenávisti zaměřily oba národy svou pozornost na Brity tak výlučně, že se prakticky navzájem ignorovaly: Židé zapomněli, že Arabové, ne Angličané, byli permanentní realitou v blízkovýchodní politice a Arabové zapomněli, že židovští osadníci, a nikoliv britské jednotky, se hodlali v Palestině natrvalo usadit.“⁹⁰ Britové však byli s tímto stavem z pohledu Arendtové spokojeni, neboť bránil jak vypuknutí konfliktu mezi samotnými Židy a Araby, tak i alianci obou národů, která by mohla potencionálně rezultovat v rebelii vůči britské správě. Britové se tak o smír začali paradoxně zajímat až poté, co ukončili mandátní správu.⁹¹

Arendtová znovu připomíná, že výsledný stav míru či příměří bude mít dalekosáhlé důsledky na vnitřní politiku a sociální a ekonomický život Izraele. Pokud by se vyjednalo skutečně pouhé příměří, neustálá hrozba vojenského vpádu by znamenala přerod Izraele v militarizovaný stát ve stavu permanentní mobilizace, ve kterém by se ekonomické, sociální a kulturní otázky točily okolo vojenských zájmů a v konečném důsledku by jimi byly zadušeny. „Excesivní výdaje na zbrojení a mobilizaci by nejenže přidusily mladou židovskou ekonomiku a ukončily sociální experimenty v zemi, ale vedly by také k rostoucí závislosti celé populace na finanční a jiné podpoře amerického Židovstva.“⁹² Na straně Arabů byla zase žádoucí ekonomická spolupráce s rychle rozvíjejícím se Izraelem, která by pomaleji se rozvíjejícím arabským společenstvem mohla pomoci zajistit nezávislost v post koloniálním vakuu, na kterém měly zájem světové velmoci v čele s Ruskem. Arendtová vždy varovala před darováním prostoru pro mocenské machinace velkým světovým hráčům a zde tak činí znovu. „Ve smyslu mezinárodní politiky je nebezpečím této malé války mezi dvěma malými

⁸⁹ Viz ARENDT, Hannah. *Peace Or Armstice In The Near East?* ARENDT, Hannah. *The Jewish Writings*. s. 423-424.

⁹⁰ Tamtéž, s. 424-425.

⁹¹ Viz tamtéž, s. 425.

⁹² Tamtéž, s. 425-426.

národy to, že nevyhnutelně naláká a přivábí mocnosti k interferenci, což bude rezultovat v rozmach existujících konfliktů, neboť ty tak mohou být vybojovány skrze prostředníka.“⁹³

Pro ustanovení míru vidí Arendtová jako nejdůležitější spíše než další z nespočtu programů a proklamací, které byly vždy oběma stranami zahrnuty v moment svého vydání, oboustrannou změnu mentality, která by se musela vyrovnat s realitou toho, že stát Izrael existuje, respektive s právem Arabů na jejich existenci v Palestině. Požadavky obou stran – sjednocený Arabský či respektive Židovský stát - však zůstávaly neslučitelné a racionální dialog mezi oběma stranami tak zůstával nemožným. Ideologická slepota, na straně Židů inspirovaná středoevropským nacionalismem, na straně Arabů koloniálním romantismem, bránila oběma stranám v tom, aby se na celou záležitost podívaly s odstupem a jasnou hlavou.⁹⁴ Střet probíhal z pohledu Arendtové i na úrovni morálky, kdy Židé operovali s přesvědčením, že jim svět dluží nápravu za utrpení evropského Židovstva, zatímco Arabové podotýkali, že persekuce jednoho národa nemůže být vyřešena persekucí národa druhého. „Podstatou tohoto druhu argumentace je, že je nezodpověditelná. Oba nároky jsou nacionalistické, protože dávají smysl pouze v uzavřeném rámci vlastního národa a historie, a právně pedantské, protože neberou v úvahu konkrétní faktory dané situace.“⁹⁵

Neslučitelnost obou stran však existovala i na dalších úrovních. Ekonomické a sociální soužití mezi Židy a Araby se za léta společné existence v Palestině prakticky nerozvinulo a obyvatelé Palestiny viděli druhou stranu jako mýtické, beztvaré duchy spíše než jako sousedy z masa a kostí. Spoléhání Izraele na finanční pomoc od světového Židovstva navíc zamezovalo širší integraci jeho ekonomiky mezi ostatní trhy Blízkého východu, což zabraňovalo vytváření společných židovsko-arabských cílů a iniciativ, což v konečném důsledku bránilo vstupu Arabů a jejich participaci na očividně výkonnější a modernější ekonomice příchozího židovského obyvatelstva. Industriální revoluce, která se v Palestině odehrála za přispění imigrujících židovských dělníků, nechala domácí arabský proletariát napospas nezaměstnanosti, neboť jejich původní ekonomické struktury nemohly těm novým konkurovat. I ti nejlevicovější imigranti, vědomí si dělnických práv, tak zaujímali protiarabské pozice, neboť úplně otevřený trh práce by znamenal jen závod ke dnu a kapitalistické vykořisťování. Arendtová se znovu vrací k uplynulým dekadám sionistického hnutí a usuzuje, že takovýto vývoj nebyl překvapivý, neboť otázka nativní arabské populace

⁹³ Tamtéž, s. 426.

⁹⁴ Viz tamtéž, s. 437-438.

⁹⁵ Tamtéž, s. 430.

vždy stála v pozadí pro hnutí pochopitelně palčivějšího problému, kterým byli Židé jako národ bez vlasti. Britská správa situaci nijak nepomohla, ba naopak spolupráci Židů s Araby viděla jako nežádoucí pro imperiální zájmy.⁹⁶

Arendtová znovu připomíná unikátní charakter výstavby židovských komunit v Palestině. Nejednalo se o vykořisťující kolonizaci. Kapitál nepřilouval s výhledem vyplácených dividend, nýbrž jako charitativní prostředky zaštiťující nově vznikající kolektivní osady, kooperace a štědré sociální systémy. Během třiceti let tak v Palestině vznikla nová společnost, pravda do oblasti přemístěná stejně jako její členové a závislá na podpoře z vnějšku. Chybou sionistů však dle Arendtové bylo přílišné zaměření na domnělé příčiny tohoto všeho, ke kterým patřil například již zmiňovaný věčný antisemitismus, raději než na aktuální úspěchy a výsledky, jejichž význam si vlastně neuvědomovali. „A tak vedení sionistů mohlo po dekády mluvit o přirozených shodách mezi židovskými zájmy a britským imperialismem, ukazující, jak málo sami sobě rozuměli. Poněvadž zatímco takto mluvili, vybudovali zemi, která byla ekonomicky tak nezávislá na Velké Británii, že nepasovala ani do impéria, ani do Společenství národů; a vzdělávali lidi takovým způsobem, že už jednoduše nemohli pasovat do politického schématu imperialismu, poněvadž nebyli ani národem pánů ani národem služebníků.“⁹⁷

Proti všem těmto neduhům a bariérám stálo na obou stranách několik málo jedinců. Z židovských řad již zmíněný doktor Magnes, který rozeznal realitu dvounárodní Palestiny, a z arabských řad například vyslanec Libanonu k OSN Charles Malik, který kladl důraz na porozumění mezi Židy a Araby. Z oněch unikátních úspěchů, do nichž Arendtová vkládala tolik nadějí jako v původce nové politiky, stály v opozici vítěznému Herzlovu nacionalismu dvě instituce – Hebrejská univerzita a kibucy. „Obě jsou zakořeněny v permanentních nenacionalistických trendech v židovské tradici – v univerzalitě a převaze učení a touze po spravedlnosti. To bylo počátkem něčeho, v co doufali praví liberálové všech zemí a národností, když se židovskému národu, s jeho specifickou tradicí a historickou zkušeností, dostalo svobody a kulturní autonomie.“⁹⁸

Všichni zmínění jedinci a skupiny však nedokázali i přes nesčetná varování změnit nešťastný průběh událostí. Válka vedla k vyhánění arabských uprchlíků, čímž byla potvrzena

⁹⁶ Viz tamtéž, s. 431-433.

⁹⁷ Tamtéž, s. 437.

⁹⁸ Tamtéž, s. 441.

do té doby konspirační arabská propaganda. Arendtová znovu vyznačuje hlas doktora Magnes, jenž marně volal po návratu k duchu spravedlnosti židovské tradice. Její popis amorálnosti soudobé politiky, očividně ovlivněný osobním zklamáním nad vývojem sionistického hnutí, je palčivou obžalobou: „Nicméně, ve světě jako je ten náš, ve kterém politika v některých zemích dávno přerostla ojedinělou hříšností a povystoupila na novou úroveň kriminality, nekompromisní morálka náhle změnila svoji starou funkci, ve které pouze držela svět pohromadě, a stalo se z ní jediné médium, skrze které může být ta pravá realita, na rozdíl od skreslených a esenciálně pomíjivých faktických situací vytvořených zločiny, vnímána a plánována. Pouze ti, kteří jsou stále schopni nebrat v úvahu hory prachu, které se vynořují z nicoty sterilního násilí a zase v ní mizí, mohou být pověřeni něčím tak seriózním jako jsou trvalé zájmy a politické přežití národa.⁹⁹

Arendtová se vrací k Magnesově konceptu konfедераční Palestiny, která by mohla položit základ pro širší federaci blízkovýchodních států. Konfederace byla jedinou možností, jak naplnit požadavky Rezoluce 181, které volaly po ekonomické unii mezi oběma subjekty, neboť jak se již ukázalo v poválečné Evropě, užší ekonomická unie není možná bez simultánní politické provázanosti. Argument ekonomické nezbytnosti konfederace se dal použít na obou stranách argumentace. I když by se dalo říct, že válka nijak nezpomalila ekonomiku Izraele, neboť její neprovázanost s Araby znamenala, že jejich vysídlení se na ní prakticky nepodepsalo, a naopak zvýšila přísun charitativních prostředků a nových imigrantů, samotný Izrael by zůstal osamocným ostrovem obklopeným zaostalými ekonomikami a jeho produkty by jen těžko nalézaly nákupce. Bez kooperační modernizace celé oblasti by tak Izrael zůstal závislým na dalekých prostředcích amerického Židovstva, jejichž tok by se mimo výjimečné situace, jakými je např.: válečný stav, nevyhnutelně zpomalil.¹⁰⁰

Peace Or Armstice In The Near East? byl na dlouhou dobu posledním významným textem, který Arendtová k Izraeli a Palestině napsala. Její krátce trvající role v Ichudu byla poslední instancí toho, kdy se projevovala jako aktivní politický aktér. S tím, jak vymizela naděje dvounárodního státu v Palestině, vymizel i její zanícený veřejný zájem o ono téma, který však dále přetrvával v jejím osobním životě, jak ukazuje její korespondence s Blumenfeldem.¹⁰¹ Její politická vize pro Izrael však zůstávala během let konzistentní a styčné prvky se v jejích spisech objevují znovu a znovu. Primární obavou Arendtové vždy bylo to, že

⁹⁹ Tamtéž, s. 445.

¹⁰⁰ Viz tamtéž, s. 446-450.

¹⁰¹ Viz BERNSTEIN, Richard J. *Hannah Arendt and the Jewish Question*. s. 193.

se unikátní možnost, kterou Palestina prezentovala, zvrhne v reprízu evropského nacionalistického výbuchu. Ten největší neduh sionistického hnutí viděla v tom, že prakticky bez odbočení následovalo cestu vyšlapanou Herzlem. Herzl se nikdy nevymanil ze střeoevropského rámce, ve kterém po většinu života existoval, a pouze toužil do tohoto již existujícího stavu věci bez jakékoliv hlubší strukturální změny zasadit židovský národ. Herzl, a kdokoliv kdo jej následoval, byl tedy předurčen k tomu opakovat stejné chyby, jaké vedly ke kolapsu tohoto systému. Arendtová se snažila překlenout dle ní překonaný koncept národního státu a potencionální kooperace mezi Židy a Araby, mezi dvěma utlačovanými národy, k tomuto překlenutí nabízela skvělou příležitost.

4. 4. Exkurz - Zmatky s právy člověka

Přímý vliv, který na politické myšlení Arendtové mělo její myšlení o sionismu, můžeme pozorovat v *Původu totalitarismu*, kde Arendtová věnuje oddíl kritické analýze lidských práv. Zde je ilustrován paradox simultánní existence národní suverenity a konceptu lidských práv, se kterým Arendtová během let zápasila. Připomeňme si, že jednou z jejích hlavních obav ohledně politiky Izraele bylo to, že se ve své cestě za tím stát se suverénním židovským státem stane jen dalším z řady utlačovatelů.

„Práva člověka“ se nově v návaznosti na Deklaraci práv člověka a občana měla opírat o autoritu člověka, nezcizitelná a stojící nade všemi zákony. Garantem těchto práv pak měl být lid, jenž byl jediným svrchovaným vládcem. „Jinými slovy, člověk se sotva objevil jako naprosto osvobozená, naprosto izolovaná bytost, která nese svou důstojnost sama v sobě, bez vztahu k nějakému širšímu okolnímu řádu, a již se zase ztrácel v lidu, jako jeho příslušník. Paradoxem obsaženým v deklaraci nezcizitelných lidských práv od počátku bylo, že počítala s „abstraktní“ lidskou bytostí, která, jak se zdá, nikde neexistuje, neboť i divoši žijí v nějakém typu společenského řádu.“¹⁰² Obrazem člověka a jediným možným garantem jeho práv se tak stal národ. Ve chvíli, kdy se v Evropě 20. století začíná objevovat čím dál tím větší počet osob, které žádná svrchovaná národní vláda nereprezentuje, se ukazuje, že neexistuje autorita, která by za jejich práva mohla ručit. Všechny tyto skupiny lidí pak ztotožňují lidská práva s právy národními a snaží se o zpětnou integraci do rodiny národů. Tou největší ztrátou pro tyto lidi je to, že už nepatří k žádné společnosti. Ztrácí tudíž samotnou právní existenci a až ve chvíli, kdy už nejsou ničím, než holým člověkem, je zpochybněno i jejich právo na život.

¹⁰² ARENDTOVÁ, Hannah. *Původ totalitarismu*. s. 410.

„Jejich krajně vážná situace netkví v tom, že nejsou jiným rovni před zákonem, nýbrž v tom, že pro ně žádný zákon neexistuje; ne v tom, že jsou utiskováni, nýbrž v tom, že je nikdo ani nechce utiskovat.“¹⁰³

Arendtová hovoří o „právu mít práva“, které definuje jako „žít v nějakém rámci, ve kterém je člověk posuzován podle svých činů a názorů“.¹⁰⁴ Právě pouze ve chvíli, kdy člověk patří k nějaké komunitě, mohou být realizována jeho další práva – právo na život, na svobodu, atd. – neboť pouze komunita může tyto práva garantovat. Člověk je vypuzen z lidstva ve chvíli, kdy ztrácí své místo v lidském společenství, ve kterém už od Aristotela působil jak politický tvor; ve chvíli, kdy už není souzen podle svých vlastních činů, nýbrž existuje mimo jakýkoliv rámec, ve kterém by bylo možné jednání. Pojetí lidských práv založené na samotné existenci lidské bytosti se tak hroučí. Arendtová poznamenává, že jediným způsobem, jak získat zpět ztracená lidská práva, je získání národních práv, tak jak to udělal Izrael. Než lpět na vratké abstrakci, kterou se zdají být přirozená práva, lidé, kteří ztratili vše, lpějí raději na své národnosti, neboť ta jim poskytuje poslední hmatatelnou oporu. Přirozená práva, která by se měla projevit právě ve chvíli, kdy člověk ztrácí možnost k politické akci, se právě naopak v takový moment ukazují jako jedno velké nic. Existence lidí bez státní příslušnosti ohrožuje politický život tím, že ukazuje, že i moderní, globální civilizace dokáže vyplodit barbary, kteří tyto chudáky do takového stavu uvrhnou.¹⁰⁵ Jak jsme ukázali už dříve, právě takového procesu se Arendtová obávala i v kontextu Izraele a jeho politiky vůči Arabům.

4. 5. Eichmann v Jeruzalémě

Po dlouhé odmlce se k tématu sionismu a politické situaci v Izraeli Arendtová vrátila prostřednictvím svého snad nejznámějšího a zdaleka určitě nejkontroverznějšího díla – reportáží z procesu s Adolfem Eichmannem, která originálně vyšla v několika částech v magazínu *The New Yorker* v roce 1963. Arendtová brala tento úkol velice vážně a na proces se pečlivě připravila – zrušila všechny své závazky a v Jeruzalémě založila hotový štáb. Její manžel jí posílal zprávy z USA, Jaspers z Evropy a hebrejský tisk pro ni na místě překládal Blumenfeld.¹⁰⁶

¹⁰³ Tamtéž, s. 416.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 417.

¹⁰⁵ Viz tamtéž, s. 420-425.

¹⁰⁶ Viz YOUNG-BRUEHLOVÁ, Elisabeth. *Z lásky k světu, 2. díl*. Přeložili Pavol Lukáč, Adriana Komorníková, Petra Šimkovičová. Bratislava: Agora, 2005. 597 stran. ISBN 80-968686-9-1. s. 377-378.

Arendtová v reportáži rozvíjí známou tezi banality zla, avšak z pohledu cíle této práce stojí nejvíce za pozornost jako vždy ostrá kritika izraelské vlády v čele s premiérem Davidem Ben Gurionem. Arendtová Ben Guriona obviňuje z toho, že z procesu od začátku plánoval udělat demonstraci, vykonanou prostřednictvím generálního prokurátora Gideona Hausnera. K této demonstraci byla uzpůsobena soudní síň i obecnost a jejím cílem nebylo soudit Eichmanna, ale samotný „antisemitismus v celé historické perspektivě“¹⁰⁷, na němž nebylo vinné pouze nacistické Německo. „Neboť: ‚Jestliže vznášíme (na Eichmanna) žalobu také pro zločiny spáchané na příslušnících jiných národů...‘, děje se tak ne proto, že se těchto zločinů dopustil, ale překvapivě: ‚proto, že nečiníme žádných etnických rozdílů.‘ Tento opravdu pozoruhodný výrok z úvodní řeči prokurátora ve zkratce charakterizuje, jak obžaloba k případu přistupovala. Nevycházela z toho, co Eichmann skutečně učinil, ale z toho, co Židé vytrpěli.¹⁰⁸ Odsoudit antisemitismus bylo cílem soudu. Cílem samotného průběhu pak bylo, vedle odhalení dalších nacistických zločinců skrývajících se především v arabském světě, připomenout Židům, a to především těm, kteří sami nezažili horor holocaustu, potřebu silného Izraele, jenž jako jediný dokáže Židům zajistit bezpečí v nepřátelském světě.¹⁰⁹ Znovu se tu tak objevuje motiv věčného antisemitismu, který Arendtová kritizovala už od jeho původu v sionistické tradici, jež začala u Herzla. S tím je pak spojena i Ben Gurionova snaha definovat Izrael a jeho občany negativně, tedy v závislosti na jejich nepřátelích, a nikoliv pozitivně.

V hodnocení Arendtové však Ben Gurion se svým záměrem neuspěl, neboť jeho cíle byly z velké části redundantní – Židé žádné připomínky nepotřebovali a víra v permanenci antisemitismu byla v mentalitě většiny pevně zakořeněná. „Jestliže předseda vlády Ben Gurion (...) mínil posílit právě tento druh ‚židovského vědomí‘, udělal chybu. Neboť změna této mentality je ve skutečnosti jednou z nezbytných podmínek izraelské státnosti, která ex definitione učinila z Židů národ mezi národy, stát mezi státy, která ‚vychází z plurality‘, a tudíž už neumožňuje zachovávat onu věkovitou a naneštěstí nábožensky zakotvenou dichotomii mezi Židy a góji.“¹¹⁰ Připomínat sympatie arabských nacionalistů k programu Konečného řešení taktéž nebylo potřeba, neboť tyto sympatie byly všeobecně známé. Další soudy s nacisty naopak nakonec v reakci na unesení Eichmanna začaly probíhat v západním Německu, které v Ben Gurionových plánech z důvodu dobrých vztahů mezi oběma zeměmi

¹⁰⁷ ARENDTOVÁ, Hannah. *Eichmann v Jeruzalémě: Zpráva o banalitě zla*. s. 31.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 13.

¹⁰⁹ Viz tamtéž, s. 18.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 20.

nefigurovalo. Z toho důvodu se i Hausnerova prokuratura vyhýbala během procesu jmenování Eichmannových spolupachatelů, neboť potenciální usvědčení desítek Němců představovalo výbušnou politickou záležitost.

Tím, že byl proces postaven okolo antisemitismu samotného, navíc dle Arendtové prokuratuře sešel z mysli ten opravdový středobod soudu, kterým byl pochopitelně samotný Adolf Eichmann, z něhož se rázem stal pouhý vykonavatel zdánlivě nezávislého historického procesu, neboť právě tak byl antisemitismus prokuraturou vykreslen. Ben Gurion tak tímto svým úmyslem poškodil to, co mělo být hlavní intencí soudu, tedy vynesení spravedlivého rozsudku.¹¹¹

Arendtová připomíná, že plíživý nárůst antisemitismu a sionistická neschopnost rozeznat nebezpečí přispěly k tomu, že sionisté v počátečních letech Hitlerova režimu s nacisty spolupracovali v otázce nelegální emigrace Židů do Palestiny a s ní spojených finančních převodů. Palestinští emisaři si dokonce v koncentračních táborech vybírali prospektivní imigranty. Zákaz židovské emigrace byl vydán až na podzim roku 1941 a Eichmann sám tak byl po dlouhou dobu nucen se sionisty spolupracovat, což dle svých vlastních slov činil se zájmem a potěchou. Eichmann koneckonců jevil o záležitosti sionismu značný zájem, což vedlo k tomu, že jej Arendtová označila za kovaného sionistu.¹¹² Těžká ironie tohoto výroku však unikla pozornosti jejích kritiků, kteří tuto poznámku brali jako smrtelně vážnou urážku sionismu.

I přese všechnu kritiku, kterou Arendtová uvalila jak na události vedoucí k procesu, tak na proces samotný, se nedá pochybovat o tom, že Arendtová plně uznávala jak právo Izraele na jeho vykonání, tak i konečný rozsudek, kterým byl trest smrti oběšením. Kritizovala Martina Bubera za jeho odmítnutí popravu Eichmanna a návrh Karla Jasperse, aby se soud vzdal své kompetence a Eichmanna soudil mezinárodní tribunál pod záštitou OSN, považovala za neuskutečnitelný. I když holocaust viděla jako „zločin proti lidskosti“ ve vlastním smyslu slova, zločin „proti statutu“, zločin proti samotné podstatě lidského rodu“,¹¹³ Izrael, jako židovský stát, měl dle jejího názoru stejné právo soudit zločiny spáchané na Židech, jako měl jakýkoliv jiný stát právo soudit zločiny spáchané na svých občanech. „Právě proto, že Židé žili rozptýleni, zločin na nich spáchaný nabyl ‚mezinárodních rozměrů“

¹¹¹ Viz tamtéž, s. 28-32.

¹¹² Viz tamtéž, s. 58.

¹¹³ Tamtéž, s. 343.

v omezeném právním smyslu Norimberské charty. Jakmile však měli vlastní území – stát Izrael – zcela určitě mohli uplatňovat právo soudit zločiny páchané na jejich národě, podobně jako Poláci měli právo soudit zločiny spáchané v Polsku.¹¹⁴ Vzhledem k tomu, že se ale jednalo o zločin proti lidskosti, měl být podle Arendtové v Izraeli svolán mezinárodní tribunál, což se podobalo návrhu Jasperse.¹¹⁵

Arendtová odmítá taktéž argumenty odpůrců procesu o zaujatosti izraelských soudců či o faktu, že Izrael v době konání zločinů neexistoval a zákon, dle kterého byl Eichmann odsouzen, byl tudíž retroaktivní. Její hlavní výtkou bylo v jejím konečném sumáři porušení mezinárodního práva, kterého se Izrael při únosu Eichmanna dopustil a se kterým se vyrovnal snad jen díky tomu, že Eichmann žil v Argentině pod falešnou identitou a neměl argentinské občanství. Hlavním předmětem její kritiky tak zůstává mentalita, která vedla k formě, kterou proces nabral, tedy k formě procesu s pokračujícím historickým fenoménem antisemitismu. Arendtová kritizuje ty, kteří nejsou schopni rozeznat bezprecedentnost holocaustu, jež spočívala jak v jeho škále, tak ve způsobu, jakým byla ze Židů vytvořena masa postrádající své „právo mít práva“, a vidí jej jen jako nijak nevybočující součást dlouhodobého trendu: „Nedorozumění bylo téměř nevyhnutelné, přihlédneme-li nejen k faktům židovské historie, nýbrž také – a to je důležitější – k duchovnímu historickému židovskému sebeporozumění. Zde totiž tkví skutečná příčina veškerých selhání a všech nedostatků jeruzalémského procesu. Žádný z účastníků nikdy jasně nepochopil, že povaha oněch hrůz, které se odehrávaly v Osvětimi, se liší od všech krutostí minulosti. Žalobci stejně jako soudcům připadala tato genocida jen jako nejstrašnější pogrom v židovské historii. Proto se domnívali, že vedla přímá cesta od raného antisemitismu nacistické strany k norimberským zákonům a odtud k vyhánění Židů z Říše a konečně k plynovým komorám. Z politického a právního hlediska však byly tyto ‚zločiny‘ nejen kvantitativně, nýbrž i kvalitativně odlišné.“¹¹⁶

Snad ještě více než samotná reportáž vypovídá o specifickém sionismu Arendtové právě ona prudká reakce, kterou reportáž vyvolala, a která připomínala spíše občanskou válku než legitimní intelektuální spor, a které Arendtová, jako vždy, čelila s neochvějností a pýchou sobě vlastní. Tato reakce byla vyvolána několika jejími představenými tezemi. Pro účel této práce je nepodstatnější zřejmě její kritika židovských lídrů a jejich spolupráce s nacisty, a to jak na lokální tak mezinárodní úrovni. Tato její kritika byla po vydání reportáže mnohými

¹¹⁴ Tamtéž, s. 333.

¹¹⁵ Viz tamtéž, s. 344.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 341-342.

zavržena jako ignorantská historických faktů, morálně zkrachovalá, zrádcovská či protichůdná s jejími předchozími názory na nemožnost odporu vůči totalitarismu.¹¹⁷ V tento moment je však důležité si uvědomit v té době již hlubokou tradici možná originálního, avšak zajisté legitimního proudu sionismu v myšlení Arendtové, který byl předmětem této práce. Jedině tak je možné pochopit, z čeho Arendtová ve svých kritikách vycházela a co v nich sledovala, a vyhnout se tak mnohým chybám jejích kritiků, kteří, snad i z důvodu dobové dostupnosti materiálů, nebyli dostatečně obeznámeni s jejími spisy týkajícími se subjektu. Předně je potřeba říct, že kritika židovských rad není jejich morálním hodnocením. Když Arendtová říká: „Pro Židy samé je tato role židovských vůdců při vyhlazování vlastního národa bezpochyby nejtemnějšího kapitolou veskrze temného příběhu,“¹¹⁸ nepřipisuje tím vinu, nýbrž popisuje totalitu morálního kolapsu, jenž v Německu zasáhl všechny vrstvy společnosti. Stejně jako v případě párii je tu pro Arendtovou hlavním tématem politická zodpovědnost.¹¹⁹ Vedle toho se v tomto tvrzení zrcadlí kritika oné víry ve věčný antisemitismus, která svojí totálností zabránila Židům uvědomit si, že se jejich směrem řítí něco daleko horšího, než kdykoliv předtím. Diskutovat o přesnosti nepochybně troufalých závěrů Arendtové o tom, jak by byl počet obětí holocaustu nižší, pokud by neexistovaly struktury židovského vedení, tak nedává v tomto kontextu příliš smysl, neboť pointa, kterou Arendtová činila, ležela jinde. Arendtová se navíc na následujících stranách nezapomíná zmínit o svědcích, kteří během procesu popisovali aktivní židovský odpor, což považovala za pozitivum i přesto, že tato svědectví viděla jen jako součást Ben Gurionovy sionistické propagandy.¹²⁰

V postskriptu k *Eichmannovi* Arendtová tvrdí, že proti knize byla vedena organizovaná kampaň, která si kolektivně vymýšlela témata, o kterých Arendtová vlastně ani nepsala. Znovu připomíná, že otázka participaci židovských koncilů na Konečném řešení původně vzešla od prokuratury a konstatuje, že debata okolo této otázky, kterou kontroverze vyvolala, nepřispěla jejímu vyjasnění.¹²¹

Nejznámější výměnou názorů, která v rámci kontroverze proběhla, je ta mezi Arendtovou a významným historikem a profesorem židovského mysticismu Geršolem Scholemem. V dopise Arendtové Scholem zpochybňuje její židovskou identitu a politické

¹¹⁷ Viz EZRA, Michael. *The Eichmann Polemics: Hannah Arendt and Her Critics* [online]. In *Democratija* 9. 2007. [cit. 10. 6. 2017]. Dostupné z <https://www.dissentmagazine.org/wp-content/files_mf/1390334198d9Ezra.pdf>. s. 144-150.

¹¹⁸ ARENDTOVÁ, Hannah. *Eichmann v Jeruzalémě: Zpráva o banalitě zla*. s. 158.

¹¹⁹ Viz BERNSTEIN, Richard J. *Hannah Arendt and the Jewish Question*. s. 163-164.

¹²⁰ Viz ARENDTOVÁ, Hannah. *Eichmann v Jeruzalémě: Zpráva o banalitě zla*. s. 163-165.

¹²¹ Viz tamtéž, s. 357-389.

pozadí a obviňuje ji z „nedostatku lásky k židovskému lidu“.¹²² Právě v odpovědi Arendtové pak snad nejčistěji krystalizují nosné prvky jejího sionismu. Arendtová pevně potvrzuje židovství jako neoddiskutovatelný fakt své identity. To jí však nebrání v tom přiznat jednu ze Scholemových výčitek, tedy onen nedostatek lásky k židovskému lidu. Arendtová totiž nemohla milovat něco, co bylo nedílnou součástí její vlastní osoby. Milovat národ – právě z tohoto reliktu nacionalismu se Arendtová snažila po celá ta léta sionismus vymanit a to, že se z národa, který miloval Boha, stává národ, který miluje sebe, považovala za nežádoucí vývoj. Arendtová znovu zdůrazňuje svůj motiv pro kritiku židovských koncilů. „A dále, nikdy jsem se neptala proč se Židé „nechávali zabíjet“. Naopak jsem obvinila Hausnera z toho, že nechával tuto otázku položit svědkovi za svědkem. Otázka, kterou jsem položila, se týkala kooperace židovských funkcionářů během ‚Konečného řešení‘, a tato otázka je tak nepříjemnou, protože nemůžeme prohlašovat, že to byli zrádci.“¹²³ Arendtová připomíná, že tito funkcionáři měli až do konce limitovanou možnost volby – tváří v tvář nabídkám spolupráce s nacisty jim zůstávala možnost nedělat nic. „Jeden nemusel být svatým k tomu, aby zvolil nedělat nic, nýbrž stačilo, aby řekl: ‚Já jsem jen prostý Žid a nemám touhu hrát žádnou další roli.“¹²⁴

V námitce na jeho poznámku, že se sionismu vysmívá, Arendtová Scholema obviňuje z toho, z čeho už celá léta vinila celý hlavní proud sionismu – tedy z intelektuálního konformismu a z nepřátelství vůči nezávislému myšlení. „Jak by sis mohl myslet, že moje kniha byla ‚výsměchem sionismu‘, by pro mě zůstalo naprostým tajemstvím, pokud bych neznala mnoho jedinců v sionistických kruzích, kteří se stali neschopnými naslouchat názorům a argumentům, které jsou nepopulární a nestojí v souladu s jejich ideologií.“¹²⁵ Vůbec celá nevybírává odpověď Scholemovi, který platil za jednoho z nejváženějších židovských myslitelů a sionistů, ukazuje, jak pevně Arendtová věřila v legitimitu svých názorů a jak hluboká byla její osobní zaujatost v otázkách židovství a sionismu.

¹²² Viz ARENDT, Hannah. *The Eichmann Controversy: A Letter to Gerschom Scholem*. IN ARENDT, Hannah. *The Jewish Writings*. s. 465.

¹²³ Tamtéž, s. 468.

¹²⁴ Tamtéž, s. 468.

¹²⁵ Tamtéž, s. 469-470.

5. Závěr

Hlavním cílem této práce bylo prostřednictvím analýzy vybraných textů představit sionismus a s ním spjatá témata v díle politické teoretičky Hannah Arendtové. Sionismus a židovská politika hrály v životě této myslitelky významnou roli. Ukázali jsme si, že raná osobní zkušenost s tíživou realitou židovské otázky měla přímý efekt na životní, intelektuální a profesní směřování Arendtové a přispěla k tomu, že se Arendtová otázkami souvisejícími se sionismem, židovskou politikou a židovstvím vůbec zaobírala především během 40. let často a s velkým osobním zanícením. Na dichotomii pária/parvenu, kterou Arendtová přebrala od Bernarda Lazareho, jsme si ukázali, jak Arendtová prostřednictvím židovské identity ve světě identifikovala jak sebe sama, tak i svoji idealizovanou verzi židovského národa – tedy jako uvědomělé vydědence, kteří společně s dalšími utlačovanými skupinami participují na nové, revoluční politice.

Sionismus jako politické hnutí pro Arendtovou představoval jedinou aktivní realizaci židovské politiky a jednání, přičemž jednání pro Arendtovou představovalo tu nejvyšší lidskou činnost a viděla jej jako synonymní se svobodou. Byla to tedy právě tato vlastnost sionismu, která k němu Arendtovou přitahovala a nikoliv jeho samotný obsah. Během druhé světové války považovala Arendtová za vrchol tohoto jednání vytvoření židovské armády, která by Židům dala možnost účastnit se války, během které měly miliony jejich soukmenovců zahynout v hrůzách holocaustu.

Během války se mezi Arendtovou a hlavním proudem sionistického hnutí začaly rozevírat názorové nůžky. Příklon hlavního proudu sionismu k nacionalistickému revizionistickému programu společně s faktem, že Arendtová nikdy k sionismu nechovala hlubší vztah, znamenaly, že se Arendtová přesunula do pozice loajálního oponenta. Mezi lety 1944 a 1948 pak psala často a kriticky o stavu židovské politiky. Na příkladech jsme si ukázali, že mnohé z konceptů, které se staly důležitými pro obecnější politické myšlení Arendtové, jsou spojeny anebo i přímo vycházejí z jejího uvažování nad židovskými otázkami a z kritiky, kterou mířila na sionisty hlavního proudu. Důležitost jednání a myšlenkové plurality, aktivní participace na politice, důraz na vytvoření nástupce překonané národnostní politiky, atd. – to všechno jsou ideje, které v myšlení Arendtové často nalézáme poprvé právě v jejích židovských spisech.

Arendtová v sionismu viděla nejen prostředek pro záchranu židovského národa, ale také potencial, ze kterého mohl vyrůst úplně nový druh politiky. Velmi ji proto rmoutilo, když jišuv v jejím pohledu zapomněl na své revoluční kořeny a vydal se na cestu, na které se nemohl vyhnout opakování chyb evropského nacionalismu. Názorová uniformita odvíjející se od myšlení Theodora Herzla, se kterou se Arendtová osobně srazila především během kontroverze, která vypukla po vydání její reportáže z Eichmannova procesu, pak představovala snad tu největší hrozbu pro celou židovskou politiku.

Z její angažovanosti se stranou Ichud můžeme usuzovat, že Arendtová pro Izrael a Palestinu upřednostňovala dvounárodní řešení s důrazem na lokální správu pod zvolenými radami a na řešení politických otázek v rámci dobrých sousedských vztahů. Dnes, v době, kdy mezi oběma stranami konfliktu stále zeje zdá se nepřeklenutelná propast, můžeme debatovat o realizovatelnosti takového řešení. O čem se však pochybovat nedá, je to, že mnohé ze závěrů a pozorování Hannah Arendtové zůstávají i dnes pronikavé a aktuální.

6. Seznam použité literatury

ARENDDT, Hannah. *From the Dreyfus Affair to France Today*. In *Jewish Social Studies*, Vol. 4, No. 3. 1942. s. 195-240.

ARENDDT, Hannah. *Essays in Understanding*. KOHN, Jerome, ed. New York: Schocken Books, 2005. 496 stran. ISBN 0-8052-1186-1.

ARENDDT, Hannah. *The Jewish Writings*. KOHN, Jerome. FELDMAN, Ron. H, ed. New York: Schocken Books, 2007, s. 343-374. ISBN 978-0-8052-4238-6.

ARENDDTOVÁ, Hannah. *Eichmann v Jeruzalémě: Zpráva o banalitě zla*. Přeložil Martin Palouš. Praha: Mladá fronta, 1995, 386 stran. ISBN 80-204-0549-6.

ARENDDTOVÁ, Hannah. *Původ totalitarismu*. Přeložili Jana Fraňková, Jan Rypka, Mario Stretti, Zdeňka Streittová, Helena Vebrová. Praha: OIKOYMENH, 1996. 679 stran. ISBN 80-86005-13-5.

ARENDDTOVÁ, Hannah. *Mezi minulostí a budoucností: osm cvičení v politickém myšlení*. Přeložili Tomáš Suchomel a Martin Palouš. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2002. 264 stran. ISBN 80-85959-92-5.

ARENDDTOVÁ, Hannah. *Vita aktiva neboli o činném životě*. Přeložil Václav Němec. Praha: OIKOYMENH, 2007. 431 stran. ISBN 978-80-7298-185-4.

BALLESTREM, Karl. OTTMANN, Hennig. *Politická filozofie 20. století*. Překlad OIKOYMENH. Praha: OIKOYMENH, 1993. 302 stran. ISBN 80-85241-52-8.

BERNSTEIN, Richard J. *Hannah Arendt and the Jewish Question*. Cambridge, MA: MIT Press, 1996. 251 stran. ISBN 0-262-52214-4.

GILBERT, Martin. *Izrael: Dějiny*. Překlad Josef Orel. Praha: Jiří Buchal – BB art, 2002. 668 stran. ISBN 80-7257-740-9.

LAQUEUR, Walter. *A History of Zionism*. New York: Schocken Books, 2003, 639 stran. ISBN 978-1567311006.

POPPER, K. R. *Otevřená společnost a její nepřátelé I.: Uhrnutí Platónem*. Překlad Miloš Calda. Praha: OIKOYMENH, 1994. 354 stran. ISBN 80 85241-53-6.

POPPER, K. R. *Otevřená společnost a její nepřátelé II.: Vlna prorocství – Hegel, Marx a co následovalo*. Překlad Jana Odehnalová. Praha: OIKOYMENH, 1994. 392 stran. ISBN 80-85241-54-4.

YOUNG-BRUEHLOVÁ, Elisabeth. *Z lásky k světu, 1. díl*. Přeložili Pavol Lukáč, Adriana Komorníková, Petra Šimkovičová. Bratislava: Agora, 2004. 597 stran. ISBN 80-968686-6-7.

YOUNG-BRUEHLOVÁ, Elisabeth. *Z lásky k světu, 2. díl*. Přeložili Pavol Lukáč, Adriana Komorníková, Petra Šimkovičová. Bratislava: Agora, 2005. 597 stran. ISBN 80-968686-9-1.

Online zdroje

EZRA, Michael. *The Eichmann Polemics: Hannah Arendt and Her Critics* [online]. In *Demokratiya* 9. 2007. Dostupné z <https://www.dissentmagazine.org/wp-content/files_mf/1390334198d9Ezra.pdf>.

HERZL, Theodor. *The Jewish State* [online], New York: Dover Publications, Inc., 2008. Dostupné z <http://www.gutenberg.org/ebooks/25282.epub.noimages?session_id=58434a14af34df8cda39be301e207659cca8c640>.

Stanford Encyclopedia of Philosophy. *Hannah Arendt* [online]. 2006, rev. 2014. Dostupné z <<https://plato.stanford.edu/entries/arendt/#Int>>.

Encyclopedia Britannica. *Chaim Weizmann* [online]. 1998. Dostupné z <<https://www.britannica.com/biography/Chaim-Weizmann>>.